

СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ МАГАЗИНА **ОДБРАНА**

падобранац 2

63. БАТАЉОН

Школа српских специјалаца

Интервју

ПРОТОСИНЂЕЛ ЈОВАН (ЋУЛИБРК)

Тема

Повреде приликом скока

ПАД БРАНАЦ

У В О Д Н И К

Homo volans

Снимио Радован ПОПОВИЋ

САДРЖАЈ

Протосинђел Јован (Ћулибрк),
падобранац и резервиста Војске Србије

**И сами се морамо
погледати у огледалу** 4

63. падобрански батаљон
Школа српских падобранаца 8

Удружење ветерана 63.
падобранске бригаде

Додир искуства 10

Специјални десант (2)
Фотографија успеха 12

Повреде у падобранству
Одмеравање ризика 14

Заставник Иван Лазаревић
Падобрански вагабундо 19

Ваздушнодесантна војска Русије
Августовски рат у Грузији 20

MC-X Commando Spirit – авион за пренос
специјалаца САД

Поглед у будућност 24

Падобрански безбедносни
аутомат – Cypres

Филозофија поузданости 25

Падобранске јединице пре Другог
светског рата

Краљевски падобранци 26

Параглајдинг
Поглед из треће димензије 28

Уредник прилога
Владимир ПОЧУЧ

Човек без страсти личи на мртво слово на папиру – писао је психоаналитичар др Душан Косовић у књизи *На маргини* – узгредна премишљања. Гете је говорио да су страсти праве жар-птице које се стално обнављају. У *Талмуду* читамо да, уколико је човек већи, јаче су и његове страсти.

Неко у страстима види мане, а неко, истинске врлине. Једно је сигурно – незадовољене страсти могу се претворити у човекову невољу и патњу. Умирити и умерити страсти значи уништити их. Коначно, човек се не налази у природном стању, равнотежи, ако се лиши својих страсти. Без њих се губи пуноћа живљења – опомиње нас Косовић.

Није ли скок падобраном, непоновљива шетња небеским просторством, управо највећа страст *homo volans* – летећег човека. Јер падобрански лет је, сведоче они који су се препустили необичном хедонизму у ваздуху, најсличнији чистом лету – игри ризика и изазова, у којој учествују само човек и ваздух. И баш ту, негде изнад облака, они потврђују осећање живота, јединствен дух слободе.

Зато се падобранство не тренира, оно се живи. Више је од спорта, вештине, војничког задатка, јер додирује човеково унутрашње биће. Није изазивање судбине, лудост, а понајмање покушај да се некоме нешто докаже када се са врата авиона отиснете у понор. У слободном паду, човек постаје део природе, једнако као што се она у њему изнова потврђује. Тако *homo volans* постаје зависник од скакања падобраном – ослобађа сопствену природу.

Скок на циљ, тандем или акробатски скокови само су неке од падобранских дисциплина. Препознајте их и на страницама другог броја *Падобранаца* уколико се упустите у јединствену авантуру слободног читања, баш као што се наш креативни тим мислима препустио тандем мастерима на 3.000 метара висине.

Тај скок можда није и велики искорак у тајне падобранства, али ће, засигурно, бити покушај да их приближимо радозналој читалачкој публици. Не заборавимо – путеви се уче само путујући...

Стога, у *Падобранцу 2* проверите безбедносни аутомат Cypres – својеврсну филозофију падобранске поузданости. Размислите и о повредама – огледалу ризика сваког падобранаца, те поделите искуства са америчким ренџерима на борбеним скоковима у Авганистану и Ираку, али и припадницима Ваздушнодесантне војске Русије у августовском рату у Грузији.

Попричајмо и о краљевским падобранцима – падобранским јединицама Србије пре Другог светског рата, специјалном десанту, 63. падобранском батаљону Војске Србије и параглајдингу. Ако сте расположени за савремену, Интернет комуникацију, очекује вас отац Јован, у Јерусалиму, добро знани падобранац и резервиста наше 63.

Уз падобрански поздрав *blue skies* – плава неба – при брзини, на пример, од 507 километара на час, светским рекордом једног падобранаца у слободном паду, очекујемо, до неког новог сусрета, још један заједнички, креативан и сигуран доскок. ■

Владимир ПОЧУЧ

ХУМАНИ ГЕСТ ФИРМЕ САГА ИЗ БЕОГРАДА

ДОГАЂАЈИ

На свечаности у галерији Војномедицинске академије, представници фирме Сага уручили су рачунар заставнику Горану Тодоровићу Фацу, старешини Специјалне бригаде, који је својом борбеношћу инспирисао многе да не одустану и када се нађу у наизглед безизлазној ситуацији

Лаптоп за Фацу

Еојничка професија је таква, препуна искушења и ризика. У рату или миру, свеједно, део занимања зове се – опасност, и стално је присутна. Случај заставника Горана Тодоровића Фаце изашао је далеко изван војних оквира и медијски је познат и код нас и у свету. Новинарски слух пронашао је праву причу и сјајног јунака.

Има томе скоро пет година када је Горан као припадник ондашње чувене 63. падобранске бригаде доживео тешку повреду током обуке.

Наравно, дуги су дани у болесничкој соби. Не може се све време вежбати, излечење тражи много времена за одмор. Пуно чита, пише, покушава да комуницира са рођацима, бројним пријатељима, колегама из Бригаде... У време савремене технологије то се лако решава, прозор у свет стане на крило.

Постоји стереотип да је пословни свет ригидан и себичан, превише заокупљен стицањем профита и нема времена да слуша о недаћама. Можда је понегде тако, али не међу хуманим људима фирме Сага д. о. о. Београд, нашем водећем систему информационо-комуникационе технологије. Водећи су зато што марљиво раде и имају душу, о чему сведочи следећи чин.

Симбол победника

На скромној свечаности у галерији Војномедицинске академије, Владимир Вујиновић, директор продаје фирме Сага, уручио је заставнику Горану Тодоровићу лаптоп, који ће му, сем осталог, омогућити најквалитетнију везу са светом. Том приликом, директор Вујиновић истакао је да се Гораново име помиње као симбол борца и победника, а поклон сматрају тек скромном пажњом према њему.

Хуманом гесту присуствовали су пуковник Добривоје Вељковић, шеф Кабинета начелника Генералштаба Војске Србије, бригадни генерал Илија Тодоров, командант Специјалне бригаде, пуковник проф. др Александар Ђуровић, начелник Клинике за физикалну медицину и рехабилитацију, пуковник др Милорад Рабреновић, заступник начелника Сектора за лечење ВМА, др сци мед. Елизабета Ристановић, научни сарадник, Јелена Новакић и Тања Новаковић-Ђулић, инжењери продаје у фирми Сага.

Бригадни генерал Илија Тодоров истакао је да су се у заставнику Тодоровићу стекле све најбоље одлике припадника Бригаде, част и понос падобранаца, достојанство и борбеност, лични пример и пожртвовање.

Пуковник проф. др Александар Ђуровић провео је многе сате, дане и године поред Горана. С поносом каже да није имао бољег и срчанијег пацијента, који је својим целокупним понашањем подигао морал Клинике.

Партнер у свакој прилици

Фирма Сага дуго послује, надасве квалитетно и коректно. Годинама гради добру сарадњу и партнерски однос са Генералштабом Војске Србије, тачније Управом за информатику и телекомуникације.

Када је неко дуго присутан, макар и посао био по среди, а при том је пристojан у сваком погледу, онда постане и пријатељ. Отуда је гест добре воље и хумани однос према човеку који је настрадао на дужности, логичан по свему.

Без обзира на то колика је вредност поклона, сама одлука вредна је пажње. По речима Вујиновића, није постојала ни трунка дилеме – Горану је лаптоп био потребан и он га је стотруку заслужио. Увек када прими или пошаље поруку, послушне свет и свест преко глобалне мреже, прочита речи подршке или позив за неку нову акцију, учиниће то брзо, лако, једноставно... И сетиће се добрих људи из Саге...

Прошле јесени Горан је задивио нашу јавност, а посебно обрадовао припаднике Војске. На небу изнад Словеније извео је тандем падобрански скок са рекордне висине за парализичаре. Тај податак остао је за Гинисову књигу. Већ сутрадан, без ичије помоћи извео је мали ронилачки подвиг...

За успехе у прошлој години Горан је добио специјалну награду у оквиру традиционалне акције нашег магазина Спортста године Војске Србије и златну плакету Ваздухопловног савеза Србије. ■

Бранко КОПУНОВИЋ
Снимио Немања СУБОТИЋ

ПАДОБРАНАЦ

ПРОТОСИНЂЕЛ ЈОВАН (ЋУЛИБРК), ПАДОБРАНАЦ И РЕЗЕРВИСТА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

ИНТЕРВЈУ

И сами се морамо погледати у огледалу

Када се говори о сличности између ратника, војника и монаха, свештеника, суштина је у посвећености и жртви. И ратник и војник, и монах и свештеник требало би да, ако су истински оно што јесу, живе за друге и буду спремни на жртву. Нажалост, као народу дато нам је да се та спремност изнова проверава у свакој генерацији.

Хивећи у помућеном времену живот, за који је владика Николај Велимировић умео да каже да је са хришћанског становишта у основи оптимистичка трагедија, отац Јован, човек неисцрпне снаге и духовности, који се и сам уздизао на речима владике, јер он није исцељивао физичке боли и телесне ране, али су његове мисли исцељивале душу, тврди да се и нове генерације младих морају огрејати на том извору. Јер, од памтивека вуци кољу јагањце, опомиње Велимировић, а никада ниједно јагње није заклало вука, па ипак је у свету више јагањаца него вукова.

Захваљујући достигнућима Интернет комуникације, протосинђела Јована, који добро проналази у свом срцу и људима, односно Богу, и објашњава да је наша стварност обликована у фабрикама фикције попкултуре, којом Запад моћније влада светом него оружјем Северноатлантске алијансе,

питали смо о верској служби у Војсци, падобранству, рату, забораву... Према његовим речима, медији су нас данас повезали као пупчаном врпцом и научили да је наш ближњи сваки становник планете.

Усвајањем нових закона о одбрани и Војсци, прошле године, уведена је верска служба у Војску Србије. Очекују се и остали прописи који ће ту област прецизније дефинисати. Није ли то значајан помак у односу на време када су приче о вери, религији, Богу и Цркви представљале забрањену тему у систему одбране?

– Било како да посматрамо, војно, црквено, у односу на људска права или цивилизацијски уопште, било је крајње време, али и потреба да се дефинише питање духовности у Војсци. У овом тренутку, можда, једини систем одбране у Европи у којем вјерска служба није уређена јесте систем одбране Србије, а нема разлога да то тако и остане.

Уколико се анализирају војске међу којим припадницима доминира једна религија, као што су јужноевропске или руска, оне које су скоро монолитно једноконфесионалне, попут исламских земаља, или војске потпуно мултиконфесионалног састава, као што су оружане снаге САД, све су оне уочиле да постоји простор у војсци, односно, суштински у човеку, његовој души, који не могу да попуне психолози, психијатри, официри за морал или некадашњи комесари. Тај простор припада духовном лицу. С друге стране, свештеник дијелује у том специфичном простору и не може бити ни психолог, ни психијатар, а нарочито не сме да буде комесар.

Што се тиче конкретног стања у нашој војсци, о њему много више зна епископ јегарски Порфирије, који је у Српској цркви задужен за то питање. Сви ми остали, који имамо искуства у тој области, стојимо на располагању и Цркви и Војсци. Радује, свакако, општи напредак који је видљив – црква на ВМА, вјеронаука у Војној гимназији, богословска предавања на Војној академији.

Имате ли искуства како су у осталим армијама света регулисана верска питања?

– Моје искуство је надасве практично, углавном проистекло из рада са Кфором на Метохији, тачније у Пећкој патријаршији, а дечански или призренски монаси га имају, наравно, свакодневно. Оно је корисно када је реч о улози свештеника у јединици, о чему код нас постоји недоумице. Свештеник је, на пример, незамењив када су у питању цивилно-војни односи, што се према терминологији НАТОа назива J-9. Јасно је да ће он много лакше успоставити однос са локалним становништвом, било да је у касарни или у

мисији. Боље ће препознати и његове специфичности и његове потребе, пренети их надлежној команди, али и градити односе са становништвом и свакодневно му помагати. Све то омогућава да јединица делује у здравој околини и испуњава предвиђене задатке.

У Либану, рецимо, талијански и шпански војни свештеници, из мисије Унифила, имају изузетну улогу у помагању локалног хришћанског становништва, маронитског и православног, које је у мањини, а чији се број све више смањује. Или, када сам био гост у италијанској Падобранској бригади Фолгоре, 2002. године, обилазећи сваки њихов пук, у различитим градовима, први домаћин био ми је увек пуковски свештеник. Треће, на пример једног мог пријатеља, капетана Џорџа Растона Хила, који је православни капелан у 82. ваздушнодесантној дивизији САД, знам колико је он радио и учинио на зближавању и стварању поверења са румунским контингентом, који је, у исто време, био присутан у Афганистану, у мисији Исаф.

Када је о Вама реч, незаобилазна тема јесте падобранство. Како се родила идеја да скачете падобраном, одакле потреба или жеља да се бавите тим спортом? Да ли је то својеврсни изазов, ризик, осећање слободе у слободном паду, можда, близина смрти, Бога или посве нешто друго?

– Ја сам, хвала Богу, војни падобранац, што значи да је падобрански скок за мене задатак који треба извршити, а не спорт. Уз сву радост коју скакање доноси, поготово free fall и, уз моје огромно поштовање према мајсторима падобранске вештине, од којих су многи проистекли из наше чувене 63. падобранске бригаде или су још увек припадници те јединице, односно данас падобранског батаљона, немам илузију да ћу икада ставити падобран на леђа да бих скочио као спортиста.

Јесте ли служили војни рок? Сећате ли се тога времена, догађаја и људи? Колико су они утицали на Вас, обликовали оно што сте данас?

– Да ми је неко 1984. године, када сам изашао из тадашње Војске, поставио ово, данас тако одомаћено питање, вероватно бих се згрануо. Згражавам се, усталом, и сада. Служење војске представља незамењиво васпитно оруђе и једно од кључних искустава у животу младог човека, посебно када је реч о градском детету, коме је преко потребан живот, пре свега у колективу, који није сам одабрао, да би се формирао као личност.

Наравно, то искуство није пријатно, нити забавно, не бих сада могао да певам оде о другарству и херојству, како сопственом тако и својих другова. При томе, напомињем, Војску тада нисам служио у Падобранској бригади, већ у јединици у Новом

Месту и Војној гимназији у Љубљани. Ипак, физичке и психичке тегобе се подразумевају, а њихово савладавање остају моја најдража успомена.

Другарство и херојство се пројављују тек када за њих дође време и то, врло често, код људи од којих бисмо то најмање очекивали. Морам да поменем друга из гимназије, данас лекара, који сигурно није био на гласу по својим спортским предиспозицијама. Као лекар, у Војсци Републике Српске, он је на Игману изгубио руку од артиљеријске ватре. Не само да није изгубио присебност, него је тако тешко рањен помогао прво себи, а онда и осталим рањеницима окол. Такве ствари вас постиде и ставе на право место.

Лоше искуство које памтим јесте чињеница да ЈНА тада једноставно није припремала своје војнике за борбена дејства. Чинило се да је све на свету пре на уму командног кадра од идеје да би неки момак пред њима, једног дана, требало да уђе у борбу, а да је њихов задатак, најпре, да га за то припреме како би задатак извршио и сачувао сопствени живот.

Иако Вас је живот одвео на другу страну, где сте се посветили Богу, вери и молитви, и даље сте резервиста 63. бригаде, односно падобранског батаљона. Шта то, заправо, значи? Дружите се, када Вам то обавезе дозволе, са ветеранима и садашњим

ПАД БРАНАЦ

старешинама тог састава српске војске, али и осталим падобранцима света. Како се данас односите према нашим специјалцима, али и традицији те чувене јединице?

– Тај однос је, пре свега, унутрашњи. Подофицир сам и резервни припадник падобранског батаљона, ни мање ни више од тога. И ако сам на нешто у животу поносан, после монашког и свештеничког чина, то је сте црвена падобранска беретка. Знате, живети са падобранцима подразумева да се стално доказујете.

Сећам се да је главни војни рабин, генерал Вајс, нашем тадашњем војном аташеу у Израелу, пуковнику Ђурину, рекао да се од војног духовника захтева да буде и добар духовник и добар војник. Када сам то препричао нашим падобранцима, један од њих ми је рекао – *Е, овде се мораш потврдити и као свештеник, као војник, али и као падобранац!*

Мислим да је то врло важна порука коју треба имати на уму када се буде организовало војно свештенство у нашој војсци. Можда су искуства православних земаља, нарочито Грчке и Русије, нама најближа, али и наша разлика у менталитету је озбиљна. Српски војник много чвршће стоји на земљи када је у питању однос са свештеником.

Поткрепићу одличним примером помену разлику. Недавно је мој колега, свештеник руске Ваздушнодесантне војске Михаил Васиљев, на скоку имао ванредну ситуацију – оно што се стручно назива *пребачај конопца*. Наиме, три конопца су прешла преко куполе главног падобрана и поделила је у четири дела. Купола је, при том, остала отворена. Отац Михаил се стего, ударио у земљу и прошао без већих озледа. После извесног времена, за то што је преживио, лично га је одликовао тадашњи председник Руске Федерације Владимир Путин.

Суштина је у следећем – према устаљеној процедури, у случају *пребачаја конопца*, обавезно се отвара резервни падобран, што отац Михаил, ко зна због којих разлога, није учинио. Да се нешто слично, којим случајем, мени догодило, добио бих и од инструктора и од команданта батаљона, а вероватно и од команданта Специјалне бригаде не орден већ озбиљну грдњу. И за служио бих је.

С друге стране, много пута сам се, радећи са припадницима бројних армија света, уверио колико поштују наше падобранце. Може се слободно рећи да је **63.** падобрански батаљон вероватно најбољи *извозни ресурс* Војске Србије. Било би лепо када бисмо поштовали сами себе, макар делимично, колико нас поштују други.

Писали сте о рату, лажима на којима почива, манипулацији поп-културом. Говорећи о трагичним догађајима у Босни, рекли сте – „... тај рат је заиста био најгори од свих могућих ратова, а да при том није однио ни приближан број живота као прошли свјетски. По чему се онда мјери његово зло? Без сумње, по количини лажних унесена у њега. Зашто?“ Каква је била природа, биће сукоба који се водио на нашим просторима?

– Одговорићу малом студијом случаја, која, при том, није моја, него ју је израдио тадашњи шеф Националне безбедносне агенције САД и донедазни шеф ЦИА, Мајкл Хејден. Он је добро познавао ситуацију на босанскохерцеговачком ратишту.

На предавању о етничком чишћењу, које је одржао на универзитету у Питсбургу 2000. године, Хејден је прво указао како су извештавали амерички медији током офанзиве Петог корпуса Армије БиХ из *сигурне зоне* Бихаћа, у јесен 1994. године – они су, наиме, били више *навијачи* Петог корпуса него што су извештавали о чињеницама.

Затим, када се ратна срећа окренула, а Војска Републике Српске стигла до предграђа Бихаћа, исти ти амерички медији, чије се покривање збивања по Хејдену ретко бавило чињеницом да је *Бихаћ служио не само као сигурна зона* него и као *војно упориште*, дуже од недељу дана су, без *елементарног знања географије*, саопштавали о најнемогућнијим активностима ВРС, која је, наводно, сваких неколико минута била све ближе заузимању града. Треба прочитати како прецизно Хејден наводи и коментарише бесмисленост медијских извештаја, да би све једноставно имплодирало 29. новембра и Бихаћ потпуно

Између времена и вечности

Протосинђел Јован (Ђулибрк) рођен је 1965. године у Зеници. Студирао је књижевност у Бањалуци, а 1991. дипломирао јужнословенске језике и књижевност на Филозофском факултету у Загребу. Теологију је учио у Београду, а дипломирао је на Духовној академији у Србињу.

Замонашио се у Цетињском манастиру 1993. године. Од тада у Богословији светог Петра Цетињског предаје словенски и српски језик и књижевност. Уредник је у часопису *Светигора* и *Радио-Светигори*, а ангажује се и као уредник за литургичку књижевност у пројекту српске културе на Интернету *Растко*. За рад *Црно сунце и око њега* добио је 1991. награду Матице српске.

Током осамдесетих година прошлог века био је укључен у алтернативне уметничке покрете на линији Скопље–Ниш–Загреб–Љубљана.

Један је од оснивача Богословско-философског симпозиона у дане светих Кирила и Методија, а свакако најзанимљивији тумач наше националне и глобалне поп-културе.

Осмислио је и водио необичан музички пројекат, чији је епилог својеврсна збирка песама на стихове владице Николаја у рок аранжману – *Песме изнад Истока и Запада*. Магистрира на тему о *Јасеновцу*.

нестао из вести, док је само дан пре *Влада САД* била на ивици интервенције.

Хејденов последњи параграф ћу цитирати у целини – *Тон извештавања* био је поштрен и стога што су извештачи били лоцирани не у Бихаћу, него у Сарајеву! Током рата извештачи су показивали спремност да прихвате извештаје босанске Владе, без потврде неког независног извора. Ово је покренуло бизаран логички точак. Након сукоба је један амерички званичник, упитан баш о Бихаћу, објаснио да нису имали слику догађаја из прве руке, па су се ослањали на новинаре и људе из из *CNN*-а који су били тамо. Наравно, људи из *CNN*-а нису били тамо, већ у Сарајеву.

На основу тога јасно се да закључити како је функционисала бизарна фабрика лажи, где долази до необичног обрта – уместо државе која манипулише медијима, сада медији покрећу државу попут сопствене полуге, којом на терену стварају реалност, чију су слику претходно исфабриковали. *Творница фикције*, како је то својевремено говорио Дејан Кршић, постаје *творница стварности*. И по томе је рат на простору бивше Југославије, уз *Пустинску олују* као увод, представљао потпуну новост у историји.

Може ли се, у том смислу, подвући знак једнакости и када говоримо о бомбардовању 1999. године? Тврдили сте да је на Косову престала свака логика ратовања и почело царство неког метафизичког беса. Препознали сте то осећање као силу која лебди над нама, од које цео један народ, само нечијом одлуком, може нестати са лица земље.

– И сами се морамо погледати у огледалу. Ових дана обележавамо десетогодишњицу бомбардовања НАТОа. Наши падобранци ветерани имали су истакнуто место у емисији Радио телевизије Србије, посвећеној тој десетогодишњици. Безброј пута се у Србији поновила синтаagma *Милосрдни анђео*, а она, заправо, не постоји. За њу нема потврде ни у изворима НАТОа, јер се акција звала *Савезничка сила*, а њена америчка компонента *Племенисти наковањ*. *Милосрдни анђео* јесте измишљотина наше пропаганде. Е сада, ако други лажу о нама, што може бити и схватљиво, ваља нам се запитати зашто лажемо сами себе?

Чини се да су жртве заједнички иматељи српске историје. Присетимо се и Јасеновца... Како их отргнути од зборава? Није ли управо он највећи грех и усуд нашег народа? Настојећи да живимо даље, како, после свега, да научимо да праштамо?

– Прво, ми смо народ који је накалеmlен на библијско стабло памћења, које има дубоке корене. Не би ваљало да наше

садашње стање и проблеме олако пресликавамо на српску историју, која, врло често, у свету служи за пример историјског памћења, поготово кад се говори о епској поезији и њеној улози у обликовању и предавању историјске самосвести.

Друго, проблем заборавља жртава проистиче и из експеримента о начину памћења, који је извела СФРЈ, почевши од шездесетих година. У југословенској меморијалној уметности долази до успона апстрактне уметности, где је веза споменика, а често и пратећих садржаја којима се догађаји обележавају крајње нејасна, при чему су највећа жртва била имена страдалих. Њихово прикупљање, бележење и памћење било је скоро *табу-тема*.

Ту је и трећи проблем – питање преживелих. Они су гарант истине, још мало времена док су са нама. Очит доказ тога јесу они који су преживели *Јасеновац*. Шта ће се догодити истини када њих не буде? Узмите пример и злочина у Глини – тек што је умро Љубан Једнак, једини преживели у том покољу, одмах се појавио *научни рад* који доказује како злочина у Глини, заправо, није ни било!

Да се вратимо падобранцима... Уђете ли у Спомен-собу 63. падобранске бригаде, наћи ћете имена свих припадника јединице који су положили живот у борбама или на скоковима. То јесте једини и ваљан начин и када су у питању жртве Другог светског рата, конкретно *Јасеновца*. Не дозволимо да нас хипнотише временска удаљеност, јер ако не почнемо данас, сутра ће дистанца бити још већа. Србија има институцију која се бави тим послом, Музеј жртава геноцида, а њега треба само ојачати и припомаћи.

Када говоримо о библијском начину памћења, чињеница јесте да све што не прође кроз њега, што се на одређени начин не сакрализује, осуђено је на постепе-

но ишчезавање. О томе се, тренутно, много расправља у Израелу, када су у питању жртве *Холокауста*. Тек када схватимо да је већина жртва *Јасеновца* страдала само због вере православне и српскога имена, када их будемо памтили на онај начин на који су они сами, обичан српски народ, памтили своје, понекад, ништа мање мученичке претке, моћи ћемо памтити све жртве онако како би то и оне саме желеле – молитвом и литургијом.

У српском народу позната је фраза да се Бога и војника обично сетимо када наиђу невоље... Може ли се говорити о сличности између ратника, војника и монаха, свештеника?

– Основна сличност јесте у посвећености и жртви. И ратник и војник, и монах и свештеник требало би да, ако су истински оно што јесу, живе за друге и буду спремни на жртву. Нажалост, као народу нам је дато да се та спремност увек изнова проверава у свакој генерацији. ■

Владимир ПОЧУЧ
Снимио Горан САВИЋ

ПАД БРАНАЦ

63. ПАДОБРАНСКИ БАТАЉОН

Школа српских падобранаца

Јединица живи и ради на нишком војном аеродрому. Годинама уназад постиже запажене резултате у падобранској обуци. Може се похвалити и квалитетним инструкторским кадром. Има добру инфраструктуру за увежбавање и располаже значајним ресурсима, што обезбеђује да у наредном времену постане регионални падобрански центар.

У току организационих промена Војске Србије, средином септембра 2006. године, од 63. падобранске и 72. специјалне бригаде, али и појединих састава 82. поморског центра из Кумбора, формирана је Специјална бригада Копнене војске. Јединицом командује бригадни генерал Илија Тодоров, некада најодговорнији старешина 63. падобранске бригаде. У саставу Специјалне бригаде су 63. падобрански, 72. извиђачко-диверзантски, противтерористички и командни батаљон, те логистичка чета. Падобрански батаљон наследио је и задатке и традицију 63. падобранске бригаде.

Вође тимова

— У квантитативном облику Батаљон јесте мањи у односу на некадашњу Падобранску бригаду, али у квалитативном смислу нова организација донела је значајне помаке. Јединица је потпуно професионализована, односно у свом саставу има само официре, подофицире, професионалне војнике и цивилна лица за поједине специфичне дужности. Приликом формирања састава, сви припадници 63. падобранске бригаде добили су одговарајућа формацијска места. Од формирања јединице, у њу се нису упућивали

војници на службу војног рока — каже командант потпуковник Ненад Булатовић.

Рад са професионалним кадром има предности, мада су војници на служењу војног рока представљали својеврсну базу за попуницу јединице професионалним војницима и обезбеђивање резервног састава, што се у ранијем времену, поготово у ратним годинама, показало као добро решење.

Падобрански батаљон данас чини професионалан, мотивисан и млад кадар. Знатан број његових старешина и професионалних војника има искуства у падобранским и специјалним дејствима. Посебну пажњу на-

Опремање

Падобрански батаљон добио је недавно савремена борбена и техничка средства, попут нових падобрана и моторних возила. У наредном времену јединица ће се опремити већим бројем падобрана, савременим наоружањем, оптоелектронским средствима и средствима везе новијих генерација, верачком опремом и одговарајућом падобранском заштитном опремом.

Селекција

Падобрански батаљон попуњава се старешинама осталих јединица Војске, на добровољном принципу. После пријема у тај састав, на основу конкурса, официри и подофицири похађају тромесечну селективну обуку, у оквиру које изводе и падобранску обуку. Тек ако задовоље прописане критеријуме постају припадници **63. падобранског батаљона**.

Професионални војници бирају се на основу конкурса, уколико задовоље прописане медицинске критеријуме и по доласку у јединицу заврше тромесечну обуку – пробни рад. После пробног рада, на основу резултата на падобранској и осталим обукама, надлежни одлучују да ли ће кандидати остати у јединици. На последњем конкурс за **63. падобрански батаљон** пријавило се око **70** младића и десетак девојака, а дефинисане услове испунило је **30** одсто кандидата.

длежни придају избору кандидата за командирске дужности, јер су они, у стварним ситуацијама, вође борбених тимова, одговорне за успех задатака.

Обука припадника **63. батаљона** јесте најважнији задатак јединице. Према речима референта за падобранску обуку капетана Горана Стојкова, падобранци су у протеклом периоду извели **360** гађања и тактичких вежби са бојним гађањима, **25** тактичких вежби и **3.584** падобранска скока. Скокови су организовани у Нишу, Батајници, Панчеву, Ечки, Зрењанину, Облачинском језеру и на полигону „Међа“.

Уз обуку на полигонима у касарни, старешине Батаљона проводе годишње минимум два месеца на терену. Прошле године, на пример, на покретном логоровању Специјалне бригаде, увежбавања падобранца започела су падобранским скоком на Облачинском језеру. Потом су препешачили **130** километара до „Пасуљанских ливада“, ре-

ализујући, успут, различите теме у области тактичке обуке и специјалних дејстава. Логоровање је завршено бојним гађањем на полигону.

Заједничка обука

У оквиру падобранске обуке, припадници **63. батаљона** у Нишу изводе основну и вишу падобранску обуку, а похађају и курсеве за млађе инструкторе и инструкторе. На основној обуци падобранци овладавају знањима и вештинама потребним код сложенијих скокова, а на вишој се оспособљавају за скокове различитим врстама падобрана и за скакања на слободна дејства.

На курсевима за падобранске инструкторе искуснији падобранци оспособљавају се за извођење падобранске обуке, скокове свим врстама падобрана и организацију скакања. Физичка и ватрена обука, верање, преживљавање у природи, обука на реци, скијање, зимска алпинистика и тактичка обука за специјалних дејстава, само су део садржаја којима падобранци **63. батаљона** морају овладати.

Падобрански батаљон сарађује са специјалним јединицама Грчке, Италије и Националне гарде Охаја. Двадесетак официра и подофицира завршило је различите курсеве и инструктаже у иностранству, попут курса за ратовање у зимским условима у Норвешкој, курса за усавршавање припадника Специјалних јединица САД, затим, обуку за управљање беспилотним летелицама у Израелу и курса трагања и спасавања у планинским условима у Швајцарској.

Недавно су два официра и шест подофицира Падобранског батаљона боравила у кампу за обуку у зимским условима спе-

цијалних јединица Републике Италије, у Пасаделтаналу, где су увежбавали алпско скијање и тактичку обуку за ратовање у зимским условима.

У наредном периоду тежишни задаци Падобранског батаљона биће обука припадника, унапређење међународне војне сарадње, затим, организација падобранског вишебоја и модернизација полигона.

Служба трагања и спасавања

У саставу **63. падобранског батаљона** је и падобранска чета службе трагања и спасавања, једина професионална јединица у Републици Србији за борбено трагање и спасавање.

– Јединица дејствује у позадини непријатеља како би спасавала евентуално оборене пилоте и заробљенике, али и изводила борбена дејства у урбаној средини. Обука припадника чете је сложена, а карактеришу је велика психофизичка напрезања – истиче командир мајор Срђан Величковић. Јединица се користи и за помоћ цивилним структурама у случајевима елементарних непогода и катастрофа. Ниво оспособљености старешине чете, у извлачењу људи из рушевина, пожара, демонстрирали су на недавној вежби „Пролеће 2009“ у Новопазарској бањи.

Према речима водника Ивана Митића, падобранац у чети службе трагања и спасавања мора да зна санитетску обуку и алпинизам боље од осталих падобранца, те да буде врхунски психофизички припремљен. Наравно, нису запостављене ни остале падобранске вештине. Водник Митић, на пример, важи за znalца верања и „паук“ технике. Професионални војник Миладин Гојковић, снајпериста, постиже врхунске резултате на гађањима. Највише користи снајперску пушку **САКО 308 винчестер**, али квалитете потврђује и на падобранском вишебоју, цудоу и оријентирингу.

– Бити падобранац није само посао, већ својеврстан животни стил – тврди водник Митић. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ
Снимио Радован ПОПОВИЋ

ПАД БРАНАЦ

УДРУЖЕЊЕ ВЕТЕРАНА 63. ПАДОБРАНСКЕ БРИГАДЕ

Додир искуства

Удружење падобранских ветерана формирано је како би се од заборава отргла имена, обележја, сећања на саборце, традиција, али и нераскидиво другарство припадника некадашње 63. падобранске бригаде. Спортским и друштвеним активностима чланови Удружења пружају подстицај младима, негујући истинске људске вредности.

У тренутку када је 63. падобранска бригада трансформисана и престала да постоји под тим именом, јавила се потреба да се од заборава сачувају људи и догађаји који су јединицу поставили на једно од најзначајнијих места у новијој српској историји и увели је у легенду.

Удружење падобранских ветерана формирано је како би се од заборава отргла имена, обележја, сећања на саборце, традиција, али и нераскидиво другарство припадника некадашње 63. падобранске бригаде. Спортским и друштвеним активностима чланови Удружења пружају подстицај младима, негујући истинске људске вредности.

Основано је крајем 2007. године са седиштем у Нишу, али јединствено делује на територији Републике Србије. Подружнице Удружења активности обављају у регионалним центрима – Нишу, Београду и Чачку. Удружење су основали ветерани, људи који су несекично и активно учествовали у одбрани српског народа на простору бивше СФРЈ и током бомбардовања 1999. године.

Животни стил

Окупља више од хиљаду бивших припадника 63. падобранске бригаде и лица која су учествовала у ратним дејствима као резервисти. Почасно место у Удружењу имају чланови породица погинулих припадника јединице. Треба подсетити да је око десет хиљада људи било у саставу 63. падобранске бригаде.

Идеја о оснивању удружења падобранца постојала је десетак година. У том времену падобрански ветерани активно су се ангажовали на промовисању тог спорта. Технички услови за оснивање Удружења стекли су се средином 2007. године, када су и започете активности на организованијем окупљању чланства, сарадњи подружница, државних институција и локалне самоуправе. Следила су учешћа на падобранском вишебоју, сарадња са сродним удружењима из иностранства, организовање викенд-кампова за обуку деце и омладине за живот у природи и хуманитарном раду.

– Удружење ветерана 63. циљеве остварује бројним хуманитарним акцијама, про-

моцијом здравог начина размишљања и неговањем истинских људских вредности. У данашње време, поменуте вредности потиснуте су различитим утицајима. Због тога ће чланови Удружења, сарађујући са сродним патриотским организацијама и Српском православном црквом, настојати да такав тренд умање и млађе генерације правилно усмере – каже председник Скупштине Удружења ветерана Саша Гаџић.

У протеклих неколико година, чланови и симпатизери Удружења били су организатори и учесници више хуманитарних и промотивних акција у земљи и иностранству. У једној од хуманитарних акција прикупљено је више од тридесет хиљада евра помоћи за

Препознатљиво име

Биографски подаци чланова Удружења ветерана својеврсне су приче. Председник Скупштине Саша Гаџић је, на пример, био војник, резервиста и војник по уговору у падобранској бригади, а потом се 1999. године нашао и у строју легендарних бораца на Кошарама. Сличан пут прошао је и Драган Мосић из Ниша, који је као старији водник доживео повреду при скоку и потом добио инвалидску пензију.

Чланови Удружења окупиле се као и прошле године у Овчар бањи, где постоје добри услови за камповање, терени за верање, трим стаза, ауто-камп и једанаест

манастира. Екипа ветерана учествоваће и на 12. падобранском вишебоју. Специјална бригада, односно њен 63. падобрански батаљон, подржава и помаже активности Удружења.

Ветеране и садашње професионалце спаја љубав према 63. падобранској бригади. Зато су ветерани и покренули иницијативу да Сарајевска улица, која води према нишком војном аеродрому, добије назив Улица 63. падобранске бригаде. Очекује се да градска комисија изгласати тај предлог. Тако ће падобранци добити улицу, препознатљивог имена, које асоцира на професионализам, патриотизам и другарство.

лечење припадника 63. падобранске бригаде старијег водника Горана Тодоровића, који је преживео прелом кичме приликом падобранског скока. Горан је у више наврата, захваљујући прикупљеним средствима, био на лечењу и неопходним терапијама на еминентним клиникама у Шведској и Русији. Често се организују и масовне акције добровољног давања крви, помоћи старијим особама и деци ометеној у развоју.

Удружење је осмислило и викенд-кампове за младе, на којима се учесницима приказује обука полазника у падобранству, верању и летњој алпинистици, те исхрани у природи и савладавању водених препрека. Планирано је да се у наредном периоду повећа број кампова – данас их има три, а планирано је 15 кампова годишње.

Камповима руководе оспособљени чланови Удружења, који имају и највише искустава у тим областима. Организација кампова доприноси развоју здравог стила живота и позитивног размишљања деце и омладине, а дугорочно умањује лоше утицаје живота у граду на млађу популацију. Истовремено, рад у групама повезује младе и утиче на њихов психофизички развој у доба адолесценције.

Удружење ветерана 63. учествовало је у име Републике Србије на међународној манифестацији ветерана из целог света „Скок слободе“ у Израелу. Том приликом падобрански скок извео је отац Јован Ћулибрк. Припадници Удружења сарађују са грчким и италијанским удружењима ветерана падобранца. Средином прошле године, у сарадњи са Кфором и Српском православном црквом, организовали су обилазак свештенства и монаштва на Косову и Метохији, како би на лицу места сагледали проблеме са којима се манастирска сестринства и братства свакодневно сучавају у Високим Дечанима и Пећкој патријаршији.

Огранак Удружења ветерана 63. и Падобрански школски центар „Бањалука“ у

Републици Српској организују обуку и падобранске скокове за младе полазнике. Наставник падобранства и члан Удружења Немања Горовић поставио је, поводом шездесет година падобранства у БиХ, нови рекорд – извео је шездесет падобранских скокова у једном дану.

У духу падобранства

Међу поменутих програмима, Удружење организује обуку и у сналажењу у природи за децу од десет до 15 година, односно боравак у природи, оријентацију, израду и постављање заклона и шатора, паљење ватре, прикупљање и припрему хране из природе и савладавање водених препрека. Такође, планира да изводи и планинарску обуку у верању за младе од 15 до 25 година, почетни и напредни курс планинарења и верања. На сличан начин намерава да осмисли обуку у параглајдингу и падобранству.

– Програме бисмо реализовали по моделу викенд-кампова, на којима би учесници, после увежбавања са инструкторима, добијали сертификате, што би им омогућило да похађају и напредније курсеве и програме. Организоваћемо и обиласке културно-историјских споменика, цркава и манастира. Желимо да стипендирамо и награђујемо најуспешнију децу ветерана, јер међу њима има првока Србије у математици, информатици, борилачким вештинама – истиче Гаџић.

Удружење ветерана 63. финансира се из чланарине и помоћу донација, што је недовољно за реализацију озбиљнијих програма. Удружењу не мањка стручног кадра, идеја и искуства, али му недостају одговарајућа финансијска средства, првенствено за набавку савремене опреме. Чланови Удружења посебно желе да младима приближе падобрански дух, који је у 63. падобранској бригади подразумевао слогу, јединство, другарство и узајамно помагање. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Интернет страница и форум

Активности Удружења ветерана 63. могу се, последњих осам година, пратити и на Интернет страници www.63padobranska.org. На њој се налази и форум, који има више од три хиљаде посета дневно. Посетиоци покрећу различите теме које се односе на војску, специјалне јединице у свету и 63. падобрански батаљон. Сајт и презентацију одржава тим од десет уредника, компетентних стручњака из различитих области. На њему се могу наћи фотографије, новински текстови, видео белешке, вести о раду Удружења и прикази различитих стручних публикација о падобранству.

Детаљи са сусрета ветерана

Како постати члан Удружења

За чланство у Удружењу треба попунити приступницу (налази се на Интернет страници www.63padobranska.org) и послати је на адресу – Удружење ветерана 63, Калач брдо 15а, 18.000 Ниш. Уз то, потребно је приложити и фотокопију падобранске или војне књижице и две фотографије. Детаљније информације налазе се на сајту Удружења. Кандидати који нису били падобранци не могу да буду чланови Удружења, али могу учествовати у његовим активностима. Удружење није национално и државно омеђено.

ПАД БРАНАЦ

СПЕЦИЈАЛНИ ДЕСАНТ (2)

Да би се прикупили обавештајни подаци о јачини непријатељских снага на месту

Фотографија успеха

десантирања, користе се извиђачки састави јединице која изводи специјални десант, убачени у распоред непријатеља специјалним десантом ВИВО или ВИНО техникама скока.

Подаци до којих дођу сматрају се најрелевантнијим. Тек тада се може очекивати да главне снаге десанта буду ефикасне.

З За планирање специјалног десанта потребни су прецизни подаци о непријатељу у рејону спуштања десанта, али и о јачини његових снага у окружењу које могу интервенисати, а често могу бити јаче од оних које десант изводе. Објекат на који се десант припрема такође је неопходно обавештајно обрадити, како би се прикупило што више информација значајних за десантирање и успех акције, али и спречиле евентуалне нежељене последице по специјалце.

Ударци у празно

Најбољи пример који сведочи о важности података о непријатељу, његовим снагама и простору на који се десантира јесте неуспех HD јединица САД за време Вијетнамског рата, у операцији ослобађања заробљеника из логора у Сон Тају. И поред апсолутне превласти у ваздушном простору и непрекидног извиђања простора логора, радио извиђања територије, америчке јединице нису биле успешне јер су Северновијетнамци преместили логор, што америчка обавештајна служба није открила.

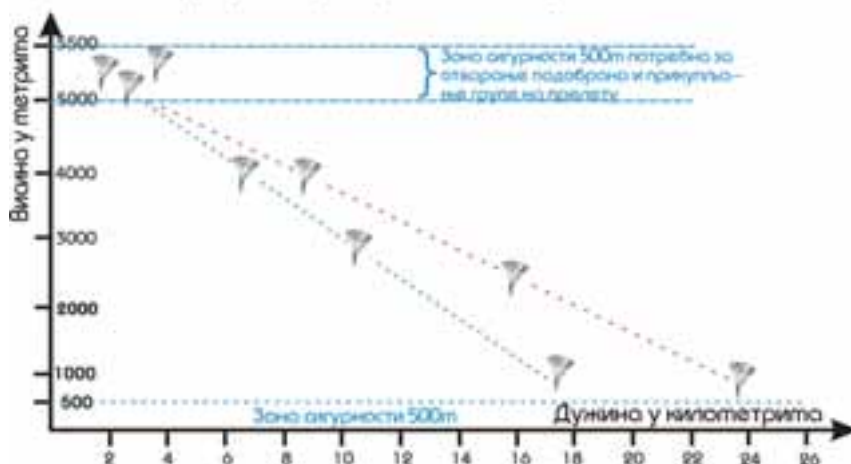
Примена скока ВИВО

Техника ВИВО примењује се за убацивање специјалаца у непријатељски распоред у следећим ситуацијама:

- када скокови са малих висина нису практични због непријатељске ватре са земље,
- ако постоји потреба за прецизним приземљењем на малу просторију, уколико је неопходно моментално окупљање јединице за извођење задатка,
- када се авион не може користити за класичне ваздушне десанте,
- ако класични десант није безбедан или је терен планински,
- уколико се убацивање одвија авионима или формацијама које лете на великим висинама,
- када навигациона опрема не може да осигура захтевану прецизност скока са малих висина,
- ако постоји потреба за низ истовремених приземљења на неколико тачака,
- када је такав вид убацивања одлучујући за успех задатка.

Графични приказ прелета падобраном

Наиме, HD је погодио време и место, али је то био ударац у празно, јер у том лого-ру, сем 23 стражара, није било заробљеника. На руку Северновјетнамцима ишло је и време – падале су монсунске кише, што је онемогућавало авио-извиђање.

Следећи пример је из времена израелско-египатског рата. Брижљивим планирањем и прецизном акцијом, применом специјалног десанта, израелски командоси напали су 1969. године препадом радарску станицу. Користили су ВИНО технику скока, из цивилног авиона. Крајњи резултат акције било је пребацивање радара на територију Израела. Јачина и распоред непријатеља приликом извршења тог задатка били су познати, тако да је постигнут потпуни ефекат изненађења.

Да би се прикупили обавештајни подаци о јачини непријатељских снага на месту десантирања, користе се извиђачки састави јединице која изводи специјални десант, убачени у распоред непријатеља специјалним десантом ВИБО или ВИНО техникама скока.

У таквим ситуацијама извиђачи непосредно извиђају десантну просторију, помажу да се одреди тачно време десантирања главнине снага на основу података о кретању и навикама непријатеља. Тиме се обезбеђује и њихово ваљано маскирање. У задато време и на одређеном месту, они прихватају и организују пристигле падобранце после специјалног десанта,

Заштита тајности

Заштита тајности, квалитетне и потпуне припреме за извођење специјалног десанта, најзначајније су за успех акције. Да би се обезбедила заштита тајности треба изабрати добро оспособљене и поверљиве специјалце. И о детаљима акције не треба да зна ширу круг припадника јединице. Потребно је благовремено и редовно пратити активности осталих војних састава, на различитим правцима и времену, али и безбед-

носно припремити и обрадити окружење у којој се налази јединица која се изводи десант. Акција се припрема у условима који су приближни стварним – место, време, поступци сваке десантне групе посебно од одвоја, приземљења, па све до дејства по предвиђеном објекту.

Да би се све активности у потпуности увежбале, уиграло деловање сваког специјалца и учесника акције, како би били сигурни у себе и успех постављеног задатка, команде које планирају специјални десант треба да воде рачуна о трајању припрема – планирање, припрема и реализација таквих задатака траје од месец до месец и по.

Прелет падобранаца

Специјални десанти захтевају брзину и тајност убацивања специјалца у зоне где се изводе борбена дејства широм бојишта. Техника ВИБО, односно прелет, омогућује да се јединица или група убаци на одговарајуће место или простор, за разлику од случајева када се изводи класични ваздушни десант.

Применом ВИБО технике скока – прелета, који се изводи на висинама које се разликују од конвенционалних падобранских десанта – обезбеђује се скок до објекта где се извршава задатак или у њихову непосредну близину. Обично се изводи ноћу или у сумрак, како би се смањиле шансе непријатеља да их уочи осматрањем са земље. Падобрани су такви да их чланови десантне групе могу отворити на предвиђеној висини. После тога специјалци формирају групу и приземљују се у близини објекта по којима ће дејствовати и месту где извршавају задатак.

Техника ВИБО омогућава групи да отвори падобране на унапред предвиђеној висини и да се безбедно приземљи, као тактика јединица спремна да изврши задатак. Скокови на слободно дејство, помоћу падобрана крило, могу обезбедити веома прецизно приземљење. Такав скок не изводи се само када су временски услови неповољни.

Фазе скока ВИБО

На команду *искачи*, вођа групе напушта авион, а остали падобранци искачу у времену од 0,8 до секунде, користећи исти начин одвоја као и вођа. Падобранци морају поштовати задату задршку у отварању падобрана, како би касније лакше формирали тимове у ваздуху. Уколико падобран откаже отвара се резервни, јер се на тај начин смањује губитак висине у односу на групу и обезбеђује долазак на задато место приземљења.

После отварања падобрана, вођа проверава да ли су чланови тима на окупу и сигнализује да заузму унапред одређена места у формацији. Уколико је неко од чланова тима на мањој висини од осталих, вођа се, уколико на тај начин не угрожава прилазак десантној просторији, спушта испод најнижег падобранца и формира групу.

Лет падобраном најлакше се контролише и одржава формацијама клин или змија. Током лета, вођа води рачуна о навигацији и доводи тим изнад места приземљења. У то време остали одржавају позиције унутар формације према висини и брзини лета падобраном. Уколико је видљивост ограничена сваки члан тима падобран држи на 50 одсто кочења и придржава се задатог курса по компасу, све док не успостави визуелни контакт са групом.

Вођа групе прати приземљење падобранаца, који посебно воде рачуна о свом месту у формацији по висини и удаљености од осталих, како би избегли евентуалне проблеме при приземљењу, попут истовременог финалног залаза са другим падобранцем или гашење куполе падобрана услед ротора падобрана падобранца испред.

Поменута врста скока захтева добро оспособљене падобранце и тимове – добру концентрацију у раду под отвореном куполом од одвоја до приземљења.

Поменута техника скока обезбеђује јединствено убацивање у позадину непријатеља захваљујући летним карактеристикама падобрана – финесе – за убацивање.

Тачка искакања падобранаца није повезана, односно није у непосредној близини објекта дејства, већ на удаљености од 15 до 25 километара, што зависи од брзине ветра по висини и финесе падобрана који се употребљава – обично је финесе падобрана 3.

Приликом извођења такве врсте скокова разликују се четири фазе – одвој од авиона, задршка у отварању падобрана и формирање групе, затим, лет у формацији, групи, те прилазак месту приземљења и приземљење. ■

Слободан ЈОВАНОВИЋ

ПАД БРАНАЦ

П О В Р Е Д Е У П А Д О Б Р А Н С Т В У

ТЕМА

Повреде на спортском терену готово су исте, у 95 одсто случајева, као и повреде ван спорта. Ипак, у појединим спортовима и спортским дисциплинама обичне повреде се врло често дешавају, па тако постају његове препознатљиве карактеристике, попут рвачког уха, копљашког лакта, боксерског носа или смучарског колена, падобранске или параглајдерске кичме.

Падобранац повреду може задобити и без контакта са другим такмичарем, скакачем. Који су најчешћи узроци повређивања у ваздухопловним спортовима и како их избећи?

Одмеравање ризика

Повреде у спорту дешавају се и током вежбања и у време такмичења.

Када је о падобранству реч, повреде су саставни део ризика, на који се унапред рачуна, али се добром припремом, увежбавањем и пажњом могу спречити. Зато је на свакој падобранској вежби и манифестацији неизбежно присуство лекара или медицинских екипа.

Сваки падобранац, спортиста одређеног ваздухопловног спорта, који је члан падобранског клуба, мора се у одговарајућем времену, пре почетка обуке, приликом продужења важности дозволе падобранца, подвргнути обавезним лекарским прегледима. На основу медицинских налаза одобрава му се даље бављење падобранским активностима.

Грешке почетника

Летачки спортови, параглајдинг и падобранство, спадају у групу бесконтактних спортова, односно оних које не карактерише међусобни, директни контакт такми-

чара. Падобранац повреду може задобити, дакле, и без контакта са другим такмичарем, скакачем.

Повреде се могу разврстати у четири групе – повреде настале због почетништва, лоше или неисправне опреме, затим због замора и слабе кондиције, те када обуку изводе неквалитетни наставници, тренери, инструктори и судије.

Најчешће се повређују почетници јер се излажу опасностима које не познају довољно добро, па их не умеју избећи и превазићи. Лако пада, греши, промашује и излаже се бројним непознатим ситуацијама. Не влада ни опремом коју користи и није сигуран како се правилно употребљава и одржава. Такође, не уме да сагледа опасности терена на који скаче.

Свака промена приликом извођења скока, која се разликује од задатка који је добио, доводи га у недоумицу, тако да не реагује онако како је учио, већ рефлексно. Зато се почетници често повређују на првим падобранским скоковима, јер немају

изграђене рефлексе и аутоматизоване покрете везане за падобранску вештину.

Инструктори или наставници треба стално и редовно да контролишу почетнике у падобранском спорту, саветују и упозоравају, како би се благовремено заштитили и спречили повређивање. Почетници се морају снабдети одговарајућом опремом, а инструктори их оспособити да је правилно користе, одржавају и чувају. Слично је и са овладавањем техникама скакања – почетник треба да савлада најпре правилну школску технику скакања падобраном, а потом и такмичарску, да научи све о опасностима које му том приликом прете и како да их отклони.

Неисправна опрема

У било ком ваздухопловном спорту сваки део опреме који се користи треба да, на одређен начин, заштити спортисту, онога који вежба, од повређивања. Потпуна и прописана опрема, израђена од квалитетних материјала, веома је важна. Опредм треба одржавати, а када се оштети одмах је поправити или заменити.

Често се за обуку младих падобранаца користи опрема неодговарајућег и лошег квалитета. Обично не испуњава стандарде предвиђене за падобранску опрему у земљама Европске уније или су јој ресурси и век употребе на истеку.

Због мањка новца, поједини делови опреме се не користе – дубока обућа, одговарајућа одећа, заштитне кациге, инструменти неопходни за скакање, мод-

ерни сигурносни аутомати – па се нарушава ниво заштите падобранца. Важно је да опрема коју ваздухопловни спортисти користе буде у складу са прописима у том спорту и атестирана.

Када се говори о повредама падобранаца, не треба занемарити ни изглед терена на који се скаче, вежба или такмичи, односно зону, јер од тога зависи избор падобрана и врста скока. Временски услови такође утичу на тип падобрана који се користи и врсту скока, као и доба дана, те одступања од прописаних метеоролошких минимума за падобранску активност.

Замор и слаба кондиција често су узрок бројних повреда падобранаца. Због замора постаје спор, тром и не реагује одговарајуће у појединим ситуацијама. И уморан падобранац, физички неспреман, није у стању да се брзо, вешто и лако креће, размишља, превазиђе или избегне ризичне ситуације, на које током вежбања, скакања и такмичења наилази. Наставници и инструктори, али и судије и лекари, одговорни су да се на такмичењима и увежбавањима не дозволи скакање недовољно добро припремљеном падобранцу, уморном и болесном.

Спортска такмичења у ваздухопловним спортовима изводе се према прецизно дефинисаним правилима. Све што је опасно забрањено је такмичарима. Уколико се падобранци придржавају правила и избегавају забрањене радње избећи ће многе ризичне и опасне ситуације, а на тај начин и могуће повреде.

Приземљење и упозорење

Последњих година, падобранство у нашој земљи је у развоју. Организују се такмичења, обука у различитим клубовима, а многи завршавају курсеве за тандем инструкторе и напредне технике скакања. Међутим, већина нових инструктора су падобранци који имају мали број скокова и кратак стаж у падобранству. Стога падобранцима почетницима, због неискључивости, не указују благовремено на ризичне поступке и ситуације.

На скакању се, често у жељи за доказивањем властитих могућности или из незнања, виђају падобранци који се приземљују брзим куполама без ваљане контроле, изводе неодговарајуће и непрописне елементе у ваздуху. Све то може довести до погибље или тешког инвалидитета. Потребно је увести стручне комисије које ће таквим спортистима додељивати жуте и црвене картоне, јер угрожавају сопствену и општу безбедност приликом скакања. Број таквих упозорења могао би појединце дисквалификовати са такмичења и тренажних скакања током сезоне.

Искуства показују да је број повреда далеко мањи на такмичењима када се максимално поштују правила.

Наставници, инструктори и тренери треба да васпитавају спортисте у духу спортске етике и одговарајућем односу према дисциплини којом се баве, судијама и колегама, те противницима на такмичењима и манифестацијама. Добри тренери не уносе ризичне елементе у тренинг и такмичење, посебно тамо где нису неопходни.

Најчешће повреде наших падобранаца јесу блажа уганућа зглобова, лакше дисторзије, модрице, ране или раздоротине. Врло је мало тешких повреда попут прелома костију ногу, руку или кичменог стуба.

Код нас се, за сада, не води статистика о повредама у падобранству, нити се анализирају узроци појединих нежељених догађаја, посебно оних са трагичним исходом. Нарочито одсуствују сазнања о повређивању приликом самосталних и рекреативних скакања наших падобранаца, најпре у иностранству. Знања о повредама и повређивању резултат су само појединачних искустава. ■

Мирољуб ЈАНИЋИЈЕВИЋ

Ноћни скок

ПАД БРАНАЦ

НА БОРБЕНИМ СКОКОВИМА У АВГАНИСТАНУ И ИРАКУ

Група од седам америчких стручњака анализира је четири борбена скока ренцера, а резултате истраживања – Статистика повреда, губитака и хируршких захвата код Армијских ренцера у ваздушнодесантним операцијама у Авганистану и Ираку – објавила 2004. године у 75. броју часописа **Авијатичка, космичка и енвайронментална медицина**

меричко ангажовање у Авганистану и Ираку, *Rat против терора*, довело је до ренесансе падобранског десанта као тактичког средства убицавања трупа. До септембра 2006. оружане снаге САД извеле су седам борбених скокова, снагама величине од чете до бригаде. Поред познатог скока у Ирак, целокупне 173. самосталне падобранске бригаде, 23. марта 2003, 75. ренцери пук извео је шест борбених скокова.

Вредновање доскора преовлађујућег става да је масовни падобрански десант преживело средство у модерном ратовању тек предстоји. Војномедицински стручњаци, додуше, већ су извукли закључке на основу изведених борбених скокова.

Циљ истраживања био је да се утврди однос између претпостављених губитака одређених помоћу специјалистичког програма MCOAT, који користи Делијев метод за прогнозирање губитака, развијен на основу 162 копнене битке из Другог светског рата и 53 из периода 1967–1973, а предвиђа губитке у дневним ваздушнодесантним операцијама од 1%, а 2% у ноћним и реалне губитке на терену, те да се тако добијени резултати употребе у усавањању падобранске опреме и припреме будућих падобранских акција.

Падобрански повреда у поменутој студији дефинисана је као било какво физичко оштећење људског тела настало као директна последица скока падобраном, од тренутка одвајања од авиона до приземљења и ослобађања из система, а које је морало да буде третирано од санитетског особља, а

Повреде америчких ренцера

падобрански губитак као било какав губитак где је падобранец онемогућен да настави задатак, настао као последица повреде при скоку, која је захтевала лекарску помоћ и праводобну медицинску интервенцију да би се спречило погоршање повреде и деградација личне борбене способности и борбене моћи јединице.

Ренцери пук јесте највећи борбени елемент у снагама за специјалне операције САД. Намењени су му различити задаци, међу њима врло често пешадијска подршка различитим специјалним тимовима (сличну улогу у британској војсци добио је недавно 1. падобрански батаљон у оквиру Команде специјалних јединица, а у италијанској 4. пук

Повреде ренцера у Рату против тероризма

	1. акција	2. акција	3. акција	4. акција
Место	Авганистан	Авганистан	Ирак	Ирак
Време	октобар 2001.	новембар 2001.	март 2003.	март 2003.
Доба дана и видљивост	ноћ, 5%	ноћ, 5%	ноћ, 47%	ноћ, 5%
Надморска висина	3.300 стопа	3.300 стопа	500 стопа	500 стопа
Брзина ветра на приземљењу	0,5 м/с	2,5 м/с	4 м/с	2,5 м/с
Температура у степенима Целзијуса	15,5	10	13,3	4,4
Ваздухоплов	C-130	C-130	C-130	C-17
Излаз на	двоје бочна врата	двоје бочна врата	двоје бочна врата и ротирајући врата	двоје бочна врата
Висина скока	800 стопа	800 стопа	800 стопа	800 стопа
Десантна просторија	травната тлста	травната тлста	травната тлста	бетонска тлста

Препоруке

Објављено истраживање о повредама америчких ренцера убрзало је развој десантног падобрана Т-11, којим ће се опремити оружане снаге САД. Нови падобран испуњава препоруке о слабијем динамичком удару и споријем пропадању. Другу препоруку аутора студије, која се односи на смањење опреме падобрана (носити само неопходно за извршење непосредног задатка), вероватно ће испунити будући пешадијски борбени систем који се развија.

Необично је да тежина падобрана, ветар и тип десантне просторије до сада нису били укључени у процену губитака при падобранском десанту и да аутори позивају да се то учини. Обученост сваког војника да пружи прву помоћ, уз интегрисану санитетску реакцију, која подразумева сарадњу са оперативним и логистичким делом јединице, посебно доприноси правременом збрињавању повређених, а тако и борбеној спремности и употреби десантиране јединице.

алпина падобранаца). Као елитна, лака пешадијска јединица, ренџери борбене скокове изводе углавном на принудно дејство (део пуковске извиђачке јединице скочио је и на слободно у јулу 2004. године у југоисточном Афганистану), користећи неуправљиви падобран Т-10С те IRPS (усавршени резервни падобрански систем).

Предмет истраживања била су четири борбена скока изведена управо тим типом падобрана, под одређеним условима.

У четири скока учествовала су 634 ренџера – 555 били су регуларни армијски падобранци, од којих већина није имала више од двадесет скокова, 43 у категорији падобранца сениора, а 36 ренџера имало је инструкторско звање. Старост падобранаца била је од 18 до 48 година, а чин од војника до пуковника. Посебно се анализирао тежина падобранца са опремом – падобранци су били теже опремљени на скоковима у Ираку. Током прве две мисије тежили су, са опремом, око 150 килограма, а у трећој и четвртој тежина је достигла 180. На тај начин, за десетак килограма премашен је препоручени сигурносни праг падобрана Т-10С.

На скоку је повређено 83 војника – 31 у првој, девет у другој, 24 у трећој и 19 у четвртој акцији. Два пута су се повредила седморица ренџера. Двадесет и седам ренџера урачунато је у падобранске губитке (4,3%), а међу њима су једанаесторица (1,7%) претрпела повреде које су захтевале хируршке интервенције. Смртних случајева није било. Процене губитака биле су валидне за прве две акције (2,0% и 2,2%), али су вишеструко надмашене у две акције у Ираку (5,7%, 5,6%).

Ренџери су најчешће повређивали доње екстремитете – 57 (68,7%). Међу тим повредама, војницима је највише страдало стопало у прве две акције, док су чланак стопала и нога у трећој, а чланак у четвртој акцији. Рука, ручни зглоб и шака претрпели су најмање повреда. Највише повреда леђа и врата било је у првој акцији, а повреда рамена у другој.

Три акције, изведене на пустињске земљане и равне слетне писте, имале су већи проценат повреда у односу на четврту акцију, која је изведена на бетонску писту, која је, додуше, имала бројне вештачке препреке. Није било повреда падобранаца који су скочили са рампе. Не може се рећи да су густина ваздуха, јачи динамички удар и брже пропадање на скоку, на већим надморским висинама десантне просторије (3.300 стопа у Афганистану, а 500 у Ираку), више утицали на повређивање.

Аутори истраживања тврде да је повређивању у Ираку допринела АБХО опрема – заштитно одело и маска, које су ренџери носили на себи, а сметала им је приликом приземљења (шлемафон који су носили уместо обичног шлема на два скока није допринео повредама). ■

Ј. Ђ.

СЕЋАЊЕ ЈЕДНОГ ПАДОБРАНЦА...

Скок у Афганистан

Ништа ме у животу није тако усрећило као искакање из тог авиона. Мислим да ми је мало фалило да се залетим на свог командира одељења. Скочили смо напоље, у таму.

Када кажем таму, мислим на таму са великим Т.

Илуминација је била нула, месеца једноставно није било. Могао сам да видим своју резерву и то је отприлике било то.

Није било осматрања куполе. Нисам могао да видим ни земљу, ни хоризонт...

Најзад се зачула бука – звук мене, док ударам у земљу као врећа камења.

Скок у Афганистан била је једна од болнијих ствари које сам искусио док сам био у армији. Почело је добро, али је комбинација неколико догађаја на крају упропастила ноћ. Летели смо у С-130. Био је то поштено дугачак лет. Пре него што смо кренули, генерал Томи Франкс одржао нам је кратак говор на асфалту. Завршио га је плуснувши стопалом по асфалту и напоменувши да ће *тло бити овако тврдо*.

Не баш тренерска места

Нисмо се опремали у авиону, уегали смо у њега у пуној опреми и седели тако све док није дошло време да се закачимо. Измерили су нас пре укрцавања. Као лаки пушкомизраљезац, изашао сам мало преко три стотине фунти. То и било није тако страшно имајући у виду да сам сам у то време тежио око 170 фунти. Скакали смо не као пуни вод него као пар одељења са придатим митраљезима. По речима команданта пука, тиме смо ушли у историју као најмања група ренџера која је икада скочила на непријатељску територију (то је важило тада, можда се променило током актуелних операција, нисам сигуран).

Посада је уклонила седишта, те смо цели лет преседели на металном поду. Нисмо били испружени него смо били практично скврчени. Не баш посебно кул, рачуна-

ПАД БРАНАЦ

јући то да смо имали падобране, резерве, GK-ранчеве и борбене ранчеве у крилу. У свом ранцу имао сам довољно муниције да се заузме омања држава, тако да су ми ноге брзо уснуле од тежине. Мислим да сам се знојио од саме помисли на устајање. Ноге су ми биле практично мртве. Нисам могао много ни да их мрдам током лета.

Конечно, седимо у замраченој птици на хладном металном поду, осећајући се као да нам ноге више нису део тела... Супер. Неки ренџери су спавали, други су били будни и разрогачени. Ја сам био мало једно, мало друго. Био је то вероватно један од најтурбулентнијих летова на којима сам био, јер сам све време осећао да ћу повратити. Дошао је час кад су нам рекли да устанемо.

Обучавај се као што ћеш да се бориш... осим...

Тада су сви усхрамали на ноге. Као да је највећи број људи осетио неку врсту олакшања када им је крв поново сишла у екстремитете. Турбуленција је постајала све гора, до те мере да сам био спреман да зароним из птице на главу. Не могу баш да кажем да сам осећао самопоуздање при скоку, а било је неколико разлога за то. Прво, пошто смо скакали на непријатељску територију, каиш који обухвата резерву био је смотан и закачен са стране.

Резерва се само клатила на две куке. Не знам за друге, али ја сам волео тај каиш да имам чврсто стегнут! Зовите то *сигурносно ћебе* ако хоћете, баш ме брига. Друга ствар је била да шпиљка која се

протне кроз гуртну неће бити кориштена. Тако да је осећај просто био другачији. Није то био баш најбољи пример спогана *обучавај се онако како ћеш да ратујеш*, а измене су нам саопштили у последњем тренутку. Шта да се ради, и то смо прихватили.

Кроз врата

Ништа ме у животу није тако усрећило као искакање из тог авиона. Мислим да ми је мало фалило да се залетим на свог командира одељења. Скочили смо напоље, у таму. Када кажем *таму*, мислим на таму са великим *Т*. Илуминација је била нула, месеца једноставно није било. Могао сам да видим своју резерву и то је отприлике било то. Није било осматрања куполе. Морао сам чисто да претпоставим да је у реду, пошто нисам могао да је видим! Нисам могао да видим ни земљу, ни хоризонт, нисам могао да видим... Баааа!!! Та бука била је звук мене, док ударам у земљу као врећа камења.

Скакали смо са око 500 стопа и ваздух је био веома хладан. Хладноћа чини да Т-10S пропада брже... Срећом по мене ја сам раздвојио стопала на делић секунде (ово је узгред екстремни сарказам) и у том тренутку додирнуо земљу. Нисам је видео како се приближава, није ниједан од нас. Био ми је то први скок који је дословно избио ваздух из плућа. Тако, ја стављам оружје и лампу у погон што је брже могуће, без даха... аух.

Чак и са лампом, све око мене је било једва видљиво. Завршио сам сав тај процес – *удри у земљу–провери опрему*, кад доживех најчудесније осећање у животу. Разбио сам пету на приземљењу. Осећао сам као да ходам по стаклу, сем што су стакло чинили комади моје сопствене кости.

Ренџерски трк

Већина оних који су скочили те ноћи повредила се на овај или онај начин. И тако је то постала дуга ноћ. Ми смо се дали на посао и постигли шта је требало да учинимо, крај задатка. Сада је дошло време за наше извлачење. Како ћемо да одемо одавде? Е па, *птице* ће да слете тамо где смо ми приземлили, наравно! Ништа, неколико нас је морало да отрчи назад до десантне просторије и да покупи падобране да их авиони не усајају. Сећам се да је неко тражио *оне који нису повређени* да устану и отрче. Мислим да је само један устао, пошто једини он није био повређен. Без обзира на повреду, на крају смо трчали сви.

И тако смо стартовали, и даље у пуној опреми, трчао сам, носећи пушкомитраљез, осећајући како ми пете постепено трну. Неколицина нас почела је да се тихо смеје *дивним* доживљајима који су нас снашли те ноћи. Схватио сам неколико ствари. Прво, пук је настајао на супериорној физичкој припреми са разлогом. И друго, трчао сам кроз авганистанску пустињу и био такав баксуз да промашим ту једну нагазну мину која би ме избавила сопствене беде.

Време да се иде кући

Стигли смо до новог објекта за претраживање и потражили падобране околу. Не баш лак задатак, имајући у виду да је још било мрачније од таме. Коначно смо их нашли и *птице* су слетеле. Све смо потоворили и узлетели. Једноставно тако, без икаквих проблема. У ствари, имали смо чак и нешто више простора, јер смо се раздвојили у две *птице*, тако да возња и није била лоша. Сви су прилично омамљени. Неки су били савијени око пуних авијатичарских врећа, док су други спавали по поду.

Пошто је лет трајао дуго, посада авиона била је тако добра па је поставила петога-лонске канистере у предњем делу *птице* да можемо мокрити у њих. Захвалан сам им за то до данашњег дана. Сви су били прилично задовољни – били смо на путу назад у базу, обавили смо шта смо требали и сада можемо просто... да о'ладимо. Сећам се да сам се пробудио на часак, јер сам осећао да је неко налегао на своју *мешину*. Течност је цурила крај мене. Леђа су ми била натопљена, али нисам марио. *Угхххх, то је ... мокраћа!* – повикао је један ренџер. Тачно... лежали смо у целих пет галона урина. Испало је да је неко од посаде био претурио канистер. Нешто гуњћања и неколико псовки..., али су убрзо загушене хркањем. Сви су остали тамо где су и били, лежећи у мокраћи. У том тренутку више нас није било ни брига.

Не, нема поуке у овој причи. Само да баш морамо да волимо своју земљу! ■

Извор

<http://shadowspear.com>

ЗАСТАВНИК ИВАН ЛАЗАРЕВИЋ

Падобрански вагабундо

Када је давне 1976. године извео први падобрански скок, на аеродрому наомак Подгорице, Иван Лазаревић, данас инструктор падобранства, био је сигуран да је пронашао и остварио велику дечачку љубав, али није слутио да ће му она одредити остатак живота

ПОРТРЕТ

Несрећа никада не мирује...

У току демо скока 2003. године Иван Лазаревић носио је на леђима прилично застарео падобран К1А. Како несрећа никада не мирује, пребачај конопца закључао је његову куполу. Због мале висине, Лаза није смео да одбаци главну куполу и отвори резервни падобран. Са три коморе падобрана, великом брзином, ударио је у кров једне сеоске куће.

Захваљујући само доброј кондицији, јаким ногама, искуству и прибраности, задобио је лакше повреде – прелом фибуле и нагњечење мишића. Тадашњи министар одбране Борис Тодић, који је у то време обилазио Лазину јединицу, исте вечери посетио га је у нишкој војној болници. Пријатељски су разговарали... Убрзио после тог догађаја Војска је добила нове и савременије падобране.

Да бисте стекли име или надимак у нишкој падобранској дружини неопходно је да оставите траг, нешто по чему ће вас људи памтити. Не мора то бити нарочит, појединачни подвиг, спортски успех или блистава војничка каријера... Довољно је да поштено и предано радите посао, да вас поштују колеге и будете спремни да увек искажете свој став. Свакако, није на одмет да скочите из авиона више стотина или хиљада пута, и да то годинама радите. Стога, ако се појавите на капији нишког војног аеродрома, потражите *маторог Лазу*, нико вас и неће питати за његово пуно име и презиме, јединицу у којој ради – само ће вас упутити ка наставном воду и Центру за обуку падобранаца.

– Први пут сам скочио пре 33 године, из малог авиона *куруир*. У њега стају само пилот и два падобранца. Сећам се, било је тешко да се провучеш до излаза из авиона, носећи гламазни падобран *ПД-07*, изађеш напоље и станеш на папучицу. Тек онда те пилот гурне руком и полетиш... Сада сам мало крупнији и сумњам да бих се могао провући до излаза у таквом авиону... – сећа се падобранских почетака инструктор падобранства заставник Иван Лазаревић.

Од времена када га је прослављени ас југословенског падобранства Перица Дедић учио како да му *порасту перушке и крилца*, Лаза је до данас прешао трновит животни пут. Напредовао је брзо. Већ после трећег скока прешао је на захтевнији, школски падобран *ПШ-02*. Осмим скоком уписује први слободни пад и задршку од пет секунди.

После је у Новом Саду уписао Правни факултет, али је слободно време проводио на ченејском аеродрому, попуњавајући из дана у дан падобранску књижицу. Љубав према небеском плаветнилу, у времену када су сви лепо живели, водила га је од аеродрома до аеродрома – Смедерево, Параћин, Приштина, Краљево, Ужице, Сјеница...

– У то време скакало се редовно и много. Тадашња ЈНА потписивала је уговор са младима који су хтели да скачу и финансирала њихове трошкове, коришћење летелица и падобрана. Обавезао сам се да ћу војни рок служити у 63. падобранској бригади и бити део њеног резервног састава. Већ 1980. године са војнич-

ке капије изашао сам носећи значку *приме-ран војник* и чин резервног водника.

Додуше, када сам први пут обукао униформу имао сам 140 падобранских скокова и спортску дозволу. Слична искуства имали су тада и остали војници, што је данас реткост – присећа се Лаза.

Током осамдесетих година стекао је звање наставника падобранства и са спортских такмичења интересовања усмерио на инструкторски посао. Тада је у цивилном падобранству обучио више од 200 падобранаца. Попут вагабунда, лутао је нашим аеродромима. Боравио је и скакао и у иностранству – Француској и Аустрији. Догодио се рат и распад Југославије... Вратио се у домовину и добровољно придружио резервистима. Са падобранцима су га сачекали најтежи борбени задаци.

– Нисам слутио да ће ми то бити својеврсна животна прекретница. До тада сам радио свакојаке послове, попут осигурања, рачуноводства, грађевине, у стругари... Падобранство је било љубав, опсесија, али је убрзо постало и професионално опредељење. Подофицерске чинове окачио сам у 63. падобранској бригади. И данас сам још у њој. Радим посао који волим и коме сам посветио живот. Надам се да ћу ускоро у пензију, јер већ бројим педесет и трећу – каже заставник.

Без обзира на успехе које је у раду остварио, похвале или критике, остао је исти као и на почетку војничке каријере – човек који поштује униформу, поштено и поуздано ради свој посао, домаћин. И данас, не размишљајући о годинама, падобранском стажу, Лаза не бира задатке – падобранска обука, организација и обезбеђење падобранских скокова, настава, тренаж падобранаца који паузирају у скакању. Пријатељски савети млађим колегама део су његовог унутрашњег бића. ■

Владац КРСТИЋ

ПАД БРАНАЦ

ВАЗДУШНОДЕСАНТНА ВОЈСКА РУСИЈЕ

Борбена дејства носила је 58. руска армија, посебно организована за ратовање у Чеченији, Ингушетији и Кавказу. Ојачана је јединицама Воздушнодесантне војске у којој су били 45. обавештајно-извиђачки пук специјалног назначења, борбене групе 76. десантно-јуришне дивизије у Јужној Осетији и 98. воздушнодесантне дивизије у Абхазији. Оне су имале четири батаљонске борбене групе ВДВ.

Августовски рат у Грузији

Ето да је неки краткотрајан сукоб, попут интервенције Русије у Грузији у августу прошле године, био предмет различитих стручних анализа и тумачења.

Иако се студије углавном односе на промену баланса светске моћи и нове односе између САД, ЕУ и Русије, све више је истраживања о војним аспектима тог конфликта, односно снагама које су користиле сукобљене стране, али и начину на који су оне употребљене.

Формирање борбених састава

Борбена дејства на руској страни носила је 58. армија, која је посебно организована спрам потреба ратовања у Чеченији, Ингушетији и на Кавказу. Поменут борбени састав био је ојачан јединицама Воздушнодесантне војске – ВДВ – у којој су били 45. обавештајно-извиђачки пук специјалног назначења, борбене групе 76. десантно-јуришне дивизије у Јужној Осетији и 98. воздушнодесантне дивизије у Абхазији,

Звезда Хероја Русије

Овако прича командант 104. десантно-нојуришног пука Геннадј Владимирович Анашкин...

– Око три сата ујутро, 8. августа, на-звао ме је командант дивизије и наредио да дођем на пријем ратног задатка. Де-журном сам наредио да узбуни пук. Добио сам задатак да формирам батаљонску тактичку групу која ће поћи на Кавказ. Го-товост је била планирана у седам сати ујутро, али је таква одлука промењена, па је узлетање почело у шеснаест часова. По-летало се са аеродрома *Крстови*. Прву групу превезло је петнаест авиона Ил-76. Био сам и командант тактичке групе и једи-ни представник дивизије. У Беспан смо се спустили по групама, најпре из осам, а по-том и из осталих седам авиона. Кретали смо се правцем Беспан–Рокски прелаз. Прошли смо кроз Рокски тунел, у ком је већ било много војних возила – у Доњу Осетију улазила је 58. армија.

Заменик команданта војног округа наредио ми је да се јавим његовом коман-данту и лично примим задатак. Борци су се сместили у насељеном месту Џава. Коман-дант ми је прецизирао задатак – кретати се до западног предграђа Цхинвалија и очистити наложени рејон, потиснути гру-зијску војску ка граници Јужне Осетије са Грузијом и тамо поставити одбрану. Ситу-ација у Цхинвалију није нам била позната. Једино што смо знали било је да на том простору борбу воде наше миротворне трупе.

Током заобилазног марша високим планинским путевима напала нас је грузиј-ска авијација. Противавионци су отворили ватру на авион, а бомбе су пале недалеко од колоне. У простору који нам је задатком одређен *прочешљали* смо села, запленили убојна средства. Грузијских војника није би-ло. Задатак следећег јутра био је да стиг-немо до јужних предграђа Цхинвалија. Када смо ушли у град, борбе у предграђима већ су утихнуле.

Према наређењу требало је да у уло-зи челног одреда пресечемо границу и уђе-мо у Гори, учврстимо се на северозапад-ном ободу града, близу насеља Варијани, где се налазио телевизијски центар. Имао сам две непуне чете, батерију од четири *ноне* и три БТР, на који су била поставље-на противавионска оруђа ЗУ-23. То је би-ла сва наша ватрена моћ. Када смо кре-нули напала нас је противничка авијација.

Противавионци су погодили грузијски авион Су-25. Пилот се катапултирао, а ми смо га заробили.

Јединица је сада имала око две стоти-не бораца, десантна возила, БДМ *копејке* или како их борци у шали зову *алуминијски тенкови*. Код Хетагурова смо прешли грани-цу. Ватру по нама отворили су грузијски тен-кови. Гранате су експлодирале близу, али нису погодиле возила. Нисмо имали податке о ситуацији – шта је испред нас, где се нала-зе остале наше јединице. Није било извиђа-ча. Брзо смо се кретали у борбеном порет-ку. Наредио сам противавионцима да отво-ре ватру по густош. Трава је била сува и лако је горела. Завијени димом, грузијски тенкови више нису дејствовали, јер су и бор-ци и нишанске справе *ослепеле* од дима.

Продужили смо марш, тражећи закло-не. Прешли смо око четрдесет километара у правцу Горија. Нико нас није очекивао. Становници тог места брали су брескве. Када су нас угледали разбежали су се на све стране. Настала је међу њима паника. Упо-зорио сам војнике да не пуцају на њих, све док неко међу њима не отвори ватру. Нада-ље смо избегавали већа насеља. Крећући се уз пругу, приближили смо се Варијани. Од обавештајне службе добили смо податке да је на станици база, у којој се чува велика ко-

личина наоружања, затим, бројна склади-шта, возила у хангарима и њихове борбене посаде.

Приметили су нас. Заокренули смо у пуној брзини. Почела је борба. Грузини су покушавали да се са возилима пробију до базе, али смо их у томе спречили. Сукоб је трајао око сат. Заузели смо базу и уништи-ли непријатељску технику.

За нашом јединицом кретао се 693. пук 58. армије. Предали смо им заробљени-ке и ратни плен. Заједно са њима поставили смо кружну одбрану. Спустила се ноћ. Кре-тати се даље, планираним правцем, било је бесмислено.

Ујутро, 12. августа, добили смо зада-так да изведемо маневар, заузмемо коте и телевизију Горија. Око једанаест часова све коте биле су освојене, телевизија у на-шим рукама. У борбама око телевизије по-разили смо грузијску противоклопну бата-рију и запленили противоклопна оруђа. Прешли смо у одбрану на освојеним ката-ма. Током ноћи, објављено је да су бојна дејства руске војске прекинута.

Следећу ноћ, непријатељски војници су из Горија извукли велику количину борбене технике. Нисмо могли ништа предузети јер је домет нашим средстава био мали. Одлазили су панично, бацајући поједину технику и убојна средства.

Када су наши борци ушли у грузијске касарне, отворили закатанчене магацине, прона-шли су огромне количине на-оружања – у купам су ста-јале недирнуте аутоматске пушке. Возила су била постројена у колони, али напуштена. Многа су би-ла укључених мотора, наоружана борбеним комплетима и резер-вним горивом. Ухваћени заробљеници су нам рекли да се после на-шег пробоја и битке у њиховој бази проши-рио глас да су две руске дивизије продрле у Грузију, да разарају све пред собом, убијају и кољу без милости.

После обављеног задатка вратили смо се у Јужну Осетију, а потом у базу ди-визије, у Псков. Имали смо једног преми-нулог борца од задобијених рана и деве-торицу рањених. Касније сам посетио породицу погинулог борца и његовој супрузи уручио орден храбрости. И сам сам од председника, у Москви, примио звезду *Хероја Русије*.

ПАД БРАНАЦ

у којима су биле присутне четири батаљонске борбене групе ВДВ. И 22. бригада посебне намене Спецназа ГРУ – војне обавештајне службе садејствовала је 58. армији. У Грузији су биле и батаљонске борбене групе 108. пука 7. дивизије и 31. самосталне бригаде ВДВ, у рејону Цхинвали.

Посебно је занимљива улога 76. дивизије, огледне јединице за реформу руске војске. Њен 104. пук требало је да буде прва потпуно професионална јединица.

Од 1. децембра 2006. године 76. дивизија је преименована, тако да је од ваздушнодесантне организована као десантнојуришна – за трећину је повећано њено бројно стање, опремљена је новим оклопним возилима БМД-4, а нарочито јој је ојачана дивизијска артиљерија, чиме је постала јединица ВДВ највеће ватрене моћи, попут лаке механизоване дивизије.

Реформа ВДВ

Најпре се оснажује бројно стање постојећих јединица, односно пукови се преформишу у бригаде, чиме се и дивизије доводе до бројности сличној дивизијама НАТОа. Ојачава се ватрена моћ јединица – обе преостале дивизије ВДВ биће ваздушнојуришне, знатно појачане и осавремењене хеликоптерском, оклопном и артиљеријском компонентом. Такође, увећава се мобилност јединица, јер осим падобранског десанта оне ће моћи да се транспортују на веће даљине, носећи већи број падобранца и значајнију количину оружја и опреме, што обезбеђује већу аутономију рада.

Главну борбену групу 76. десантнојуришне дивизије, која је учествовала у рату у Грузији, чинио је 3. батаљон 104. пука, чувен по подвигу 6. чете, која је 2000. године код Улус Керта у Чеченији зауставила двадесетоструко јачу мухахединску формацију, али је била уништена у неравноправној борби.

Примена ратних искустава

После рата, у новембру, на штампање је предата студија о борбеним искуствима стеченим у *Петодневном рату у Грузији*, коју је припремила Рјазанска академија ВДВ. У њој се тврди да руске оружане снаге нису биле довољно припремљене за дејства, па се очекује њихова трансформација. Према суду надлежних, промене није могао извести начелник Генералштаба Јуриј Балу-

Наиме, тачка исекања падобранца није повезана, односно није у непосредној близини објекта дејства, већ на удаљености од 15 до 25 километара, што зависи од брзине ветра по висини и финесе падобранца који се употребљава – обично је финесе падобранца 3.

Приликом извођења такве врсте скокова разликују се четири фазе – одвој од авиона, задршка у отварању падобранца и формирање групе, затим, лет у формацији, групи, те прилазак месту приземљења и приземљење.

јевски, те га је на дужности заменио генерал Николај Макаров.

Постоје информације да је у исхитреном реаговању руског Генералштаба прво активирана 58. армија, затим ваздухопловство, а тек на крају ВДВ. Иако су се јединице ВДВ добро показале у августовском рату (слично израелским падобранцима у Другом либанском рату 2006. године), реформа није ни њих заобишла.

Највише се говори о укидању дивизија, као борбених формација. Руси су прилично одлучни у томе да се са дивизијама *обрачунају*, слично као и у америчкој војсци, која је задржала дивизије, али су оне постале *лабава конфедерација* четири самосталне бригадне борбена тима и пратећих јединица.

Како се руске дивизије састоје углавном од два пука, уз додатни пук дивизијске артиљерије, решење јесте *цепање* сваке дивизије на две велике, аутономне и мобилне бригаде, сачињене од дотадашњих дивизијских пукова. Таква судбина очекује најпре славну 2. таманску моторизовану дивизију, из које би до половине 2009. требало да настану две мото-механизоване бригаде.

Ипак, ВДВ ће имати другачију судбину и повлашћен положај – задржаће дивизије, али ће се у свим војним окрузима (има их тренутно шест, али се очекује смањење на три) формирати посебне бригаде ВДВ. После августовског рату појединци су заговорали стварање посебних снага за брзо реаговање, али је одлучено да ће та улога бити поверена Ваздушнодесантној војсци. И бригаде у војним окрузима требало би да имају такву улогу, док би на нивоу целокупних оружаних снага то обављао реформисани ВДВ, који је и до сада био стратешка резерва Генералштаба.

У августу 2007. године, ВДВ су чиниле четири дивизије (две падобранске – 98. и 106, две ваздушнојуришне – 7. и 76, од којих је прва брдска), 31. ваздушнојуришна бригада и 45. пук специјалног назначења.

Од некадашње 106. гардијске падобранске тулске дивизије, до јуна 2009. године, формираће се две самосталне бригаде. Исту судбину доживеће и 98. падобранска ивановска дивизија, која ће један пук предати 76. ваздушнојуришној дивизији, док ће други постати основа самосталне бригаде.

Указом председника Руске Федерације, од 13. јануара, Рјазанској вишој ваздушнодесантној командној војној школи додељена је нова улога – уместо командног кадра ВДВ, она ће убудуће образовати подофицирски кадар за комплетне оружане снаге Русције. ■

Јован ЂУЛИБРК

ЦРВЕНИ ЋАВОЛИ У ХУМАНОЈ МИСИЈИ

Почетком прошле године мајор Фил Пакер тешко је рањен у Ираку, где је боровио у саставу контингента британских оружаних снага. Иако његов опоравак још траје, одлучио се на несвакидашњи корак – обавезао се да ће прикупити милион фунти тако што ће прихватити било који изазов, опасан или необичан, и приложити га хуманитарном фонду *Help for*

Heroes, који се брине о британским ратним ветеранима и инвалидима.

Помоћ су му понудили *Црвени ђаволи*, чувени такмичарско-демонстративни тим Краљевског падобранског пука. Почетком октобра прошле године мајор Пакер је, после кратке припреме, скочио тандем скок са тандем инструктором *Црвених ђавола* капларом Билијем Бланчардом. Скок су извели са висине од 13.000 стопа (око 4.300 метара) на аеродрому *Недеравон*, код *Сализберија*.

Несебична помоћ *Црвених ђавола* учинила је да мајор Пакер буде за корак ближи остварењу планиране хумане мисије. ■

Б. НАЂ

КУРС ЗА ВИСИНСКЕ СКОКОВЕ АМЕРИЧКИХ МАРИНАЦА

Прва, пробна класа од 22 моринаца, углавном извиђача, из базе америчких моринаца у *Квантику* у *Вирџинији*, успешно је завршила курс за извођење висинских скокова *MMPS* падобранима (*Multi Mission Parachute System* – вишемисијски падобрански систем) у цивилном центру за обуку приватног контрактора у *Кулицу* у *Аризони*.

Досадашња обука моринаца у скоковима на слободно са велике висине изводила се искључиво под надзором инструктора америчке копнене војске, у бази у *Јуми*, у *Аризони*. Такву обуку, са падницима копнене војске, годишње је завршавало само 68 моринаца, на четворонедељном курсу. Надаље ће се, према новом систему обуке, за нешто краће време, током године оспособљавати 240 моринаца, распоређених у десет класа.

План и програм обуке осмислили су и реализовали стручњаци из копнене војске, којој ће поменуте новине растеретити армијске капацитете и омогућити да већи број армијских падобранаца заврши курс током године.

Самостална обука моринаца донеће и уштеде у времену, јер су се досадашње класе најпре обучавале на армијским *М-5* падобранима, а тек по повратку у јединице, на тронедељној преобуци, за коришћење *MMPS* падобрана, које моринци употребљавају на терену.

Падобран *MMPS* сматра се бољим и безбеднијим, а у употребу је уведен 2005. године, после погибије два моринаца који су користили падобране *М-5*.

Сигурносне модификације на падобрану моринаца чине употреба меког падобранчета уместо пилот падобранчета и седишта интегрисаног у систем веза, јер летење куполом код *NANO* скокова (*ВИВО* – високо искакање високо отварање) траје и по сат. Додат је и *дрог падобран* који смањује брзину дуготрајног слободног пада.

Падобранци морнаричке пешадије кажу да су отварања после дугог слободног пада *MMPS* падобраном *мекша* у односу на *М-5* – дешавало се да падобранци услед динамичког удара приликом отварања изгубе свест. ■

Б. Н.

ИЗРАЕЛСКА ВОЈСКА МЕЊА ПАДОБРАНСКУ ОБУКУ

У израелским одбрамбеним снагама – *САНАЛ* – падобранска обука и падобранске јединице одувек су имале посебан статус. Падобранска обука је омасовљена, а војници су били добро оспособљени и обучени.

Уз 35. падобранску бригаду, 50. падобрански батаљон бригаде *Нахал* и специјалне јединице попут *Сајерет Маткал*, *Шајетет 13*, *Дувдеван* или *Сајерет Шалдаг*, падобранска обука организована је и у бригадним батаљонима за специјална дејства.

Уобичајена пракса била је да се падобранском обуком награђују добри војници, чак и они који су обављали дужности које немају потребу за таквом оспособљеношћу.

Актуелна економска криза, али и већи број падобранских удеса у израелској војсци током 2008. године, условиле су да падобранска обука претрпи одговарајуће измене.

Командант копнених снага генерал-мајор *Ави Мизрахи* задужио је крајем 2008. пуковника *Хагаја Мордехаја*, бившег команданта падобранске бригаде, да испита стање у тој области и да препоруке за војну падобранску обуку у будућности.

Отказано је овогодишње окупљање ветерана на традиционалном *Скоку слободе*, мада се претпоставља да ће се одржати само на нивоу војних аташеа у Израелу. Масовност падобранске обуке замениће квалитет и већа специјализација за поједине задатке, а очекује се и смањење броја падобранаца. ■

Ј. Ћ.

MC-X *COMMANDO SPIRIT* – АВИОН ЗА ПРЕНОС СПЕЦИЈАЛАЦА САД

ТЕХНИКА

Поглед
у будућност

Нова истраживања у вези са заменом C-130 у улози транспортера, танкера и топовњаче почела су 2002. године. Авион MC-X је мањи у односу на C-130, користи *stealth* технологију, велику подзвучну брзину, и унапређене маневарске способности, кратко или вертикално полетање и слетање, те могућност да мисије обавља на великим раздаљинама.

Годинама су тражена и усањавана превозна средства којима би било могуће убацити специјалне јединице што дубље у непријатељску територију, а после извршеног задатка извући их непримећене или са што мањим губицима.

У САД је ту улогу дуго обављао C-130 у варијанти *Combat Talon*. Недавно, њему се у Маринском корпусу придружио CV-22 *Osprey*. Ваздухопловна команда за специјалне операције – AFSOC трагала је за летелицом која би заменила поменуте или допунила њихове могућности, после 2010. године. Резултат тога био је пројекат *невидљивог* транспортера MC-X – ради се, заправо, о пројекту фирме *McDonnell Douglas*, који је преузет од USAF и у првој верзији завршен 1997. године.

Истраживања

Нова истраживања у вези са заменом C-130 у улози транспортера, танкера и топовњаче почела су 2002. године. Авион MC-X је мањи у односу на C-130, користи *stealth* технологију, велику подзвучну брзину, и унапређене маневарске способности, кратко или вертикално полетање и слетање, те могућност да мисије обавља на великим раздаљинама.

За акције специјалних јединица које иду где не може нико други, раде што други не могу и враћају се непримећене, потребне су по-

себне летелице у чију конструкцију би унапред била урачуната изложеност већим претњама, посебно када се нађу у непријатељском ваздушном простору.

У ту сврху, AFSOS је на основу пројекта из 1997. године, од 2002. године почела да развија M-X Advanced Special Operations Forces – SOF Air Mobility Platform, односно M-X усањавену ваздушнопокретну платформу за снаге за специјалне операције. И затражила је да се на основу ње креира нови авион, који би у оперативну употребу ушао 2018. године, јер се тада очекује *пензионисање* и MN-53 *чинук* хеликоптера. Главну улогу имао би у периоду до 2030. године.

Нови авион би, уз наведене карактеристике, морао имати *спретност у зони дејства*, односно ултракратко (USTOL) и вертикално (VTOL) полетање. Такве могућности обезбедиле би слободу за слетање и узлетање веома близу циља специјалне операције, по свим теренима. Снаге, такође, више не би зависиле од дугих писта и не би разбијале операције у два сегмента – *људство* и опрема се не би пребацивали из авиона у хеликоптере и обрнуто.

Карактеристике

Кључни захтеви о којима се водило рачуна приликом дизајна M-X јесу – допуна горивом у ваздуху, како би из САД могао да изведе акцију било где у свету у року од 48 сати, повећање запремине товарног дела и тежине коју може да носи, веома ниска примећивања од интегрисаних система противваздушне одбране непријатеља, приликом мисија са слетањем или избацивањем људства или терета. Уз то, било је потребно обезбедити и високу могућност избегавања и преживљавања противваздушне одбране, уколико се летелица примети, затим, високу поузданост у извршавању мисије без успутних заустављања ради подршке, те велику брзину крстарења на висини, најмање попут C-130H, а пожељно је и као брзину путничког авиона.

Велика могућност успешног полетања и слетања на неприпремљеним слетним површинама и могућност да се окрене на тлу на минималном простору, такође су захтеви о којима се посебно размишљало. Њима треба додати и потпуну оперативност унутар интегрисаног радио-сервиса – Integrated Broadcast Service IBS, командног и контролног надзирања и извиђања – Command and Control Information Surveillance and Reconnaissance – C2ISR, али и потпуну усклађеност са важећим и пројектованим National Imagery and Mapping Agency (NIMA) производима и могућностима. ■

Бранко ПАУНОВИЋ

ПАДОБРАНСКИ БЕЗБЕДНОСНИ АУТОМАТ – CYPRES

Филозофија поузданости

Историју падобранства често су исписивале различите критичне ситуације, повреде и удеси. Нови нараштаји падобранаца учили су на грешкама претходника, покушавали да их не понове, али и пронађу трајна решења како би превазишли проблеме. Зато су унапређивали падобранство и падобранску опрему.

Ретко да је неки догађај у падобранској историји толико много утицао на безбедност скакања као што је то била погубна немачког падобранца Фредриха Лесинга. Поменута трагедија, касније се потврдило, била је повод за револуционарни заокрет у изради падобранских безбедносних аутомата.

Лесинг је био млад, али искусан падобранец, који је 1986. године у Пензингу у Баварској покушао да обори европски рекорд у величини формације у слободном паду. Током убеђивања отказао му је главни падобран. Није отворио резервни, па је скок несрећно окончан. Велики замор падобранца, који је носио гломазну и тешку сниматељску опрему, сматрао се највероватнијим уз-

роком за изостанак одговарајуће реакције. Томе треба додати и чињеницу да је Лесинг, у кратком времену, био изложен вишедневним напорима – извео је шест скокова са висине од 5.500 метара.

Сазнања везана за поменути догађај из корена су променила историју падобранства – Лесинг није носио падобрански безбедносни аутомат, о чему је сведочио његов близак пријатељ Хелмут Клот, који је такође учествовао у скоку.

Употреба падобранских безбедносних аутомата била је тада знатно другачија од данашње. Падобранске аутомате носили су само почетници и углавном неискусни падобранци. Уређаји су били гломазни, велике тежине, неприкладни за употребу и паковање, тешко подесиви, једном речју прилично непоуздани.

Накнадно је утврђено да је од 85 учесника у поменутим рекордима само један носио аутомат на падобрану. Тај несрећни догађај остао би, вероватно, заборављен, да Клот, озбиљно потресен страдањем пријатеља, није одлучио да нешто предузме како се слични удеси не би понављали. За уобличавање идеје била су му потребна четири дана, али је на њену реализацију чекао четири године.

Док није произведен први серијски аутомат Cypres – Cybernetic Parachute Release System – направљено је дванаест генерација про-

тотипова и потрошено 850.000 долара. За разлику од њега, стандардни падобрански аутомати били су конектовани директно за шпиљку главног или резервног падобрана. Аутомат је након активирања повлачио шпиљку и тако омогућавао отварање падобрана.

Клотова замисао била је да петљицу за затварање падобрана пресеца специјално сечиво које ослобађа поклопце резервног падобрана и тако обезбеђује његово отварање. Таква идеја потврдила је делотворност у бројним случајевима отварања резервног падобрана, чак и када је шпиљка резервног падобрана била искривљена или деформисана.

Cypres аутомат испунио је све захтеве које је као идејно решење Клот предвидео. Био је лаган, малих димензија, једноставан за паковање и руковање, што је било најважније. Пракса је, накнадно, потврдила да је и изузетно поуздан. Уређај је био подесан за коришћење код падобранаца свих нивоа обучености. Лак за руковање и отпоран на спољне утицаје, Cypres је захтевао минималну бригу и сервисирање.

Током седамнаестогодишње примене тог падобранског безбедносног аутомата документовано је више од 1.000 спасавања падобранаца. У фабрици Airtec, која производи уређај, истичу да од 11.000 примерака ниједан није заказао. Компанија је одустала од појма прихватљиве процентуалне грешке и усвојила стандард нулте толеранције.

Компанија је пронашла простор за побољшање безбедности уређаја, па је тржишту 2003. године понудила усавршен, побољшан и савременији модел – Cypres 2.

Нов аутомат је још мањи и лакши, али и поузданији од претходног. Побољшани су електроника и софтвер првобитног модела. Cypres 2 је непромочив све до пет метара дубине воде.

Cypres је потребно само укључити на почетку скакачког дана, а сам се искључује уколико мирује 14 часова. Аутомат сам компензује и промене атмосферског притиска у току дана. На дисплеју испишује податке о броју скокова. Висина активирања може се подесити +/- 500 метара, тако да не ограничава падобранске активности, јер ради на принципу укључи и заборави. ■

Захтеви

Према Клоту, нови падобрански безбедносни уређај требало је да испуни 13 захтева – никада не сме да дође до нежељеног самоактивирања аутомата, мора бити апсолутно поуздан и екстремно прецизан, не сме на било који начин ограничавати падобранца, треба да има посебно, од-

војено место у падобранском ранцу, да захтева минималну пажњу, те да се њиме једноставно рукује, али и да не буде уочљив са спољне стране падобранског ранца. Уређај је, такође, подразумевао минимум одржавања и мале габарите, лако монтирање на постојеће падобране, али и да буде лаган и отпоран на спољне утицаје током скакања, паковања или транспорта.

Слободан ЈОВАНОВИЋ

ПАДОБРАНСКЕ ЈЕДИНИЦЕ ПРЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

ИСТОРИЈА

Краљевски
падобранци

Бројни подаци
о падобранским
јединицама на нашем
простору налазе се
и чувају у Војном архиву,
архивима Ниша,
Службеног војног листа,
старој штампи и упутима
за четничко ратовање.
Шта у њима има још о тој
теми показаће време
и истраживачи...

Кованица грчке речи *para* (против) и француске *chute* (падање) настала је давне 1783. године, када је француски физичар Себастијан Ленорманд скочио са торња висине 20 метара.

Преживео је захваљујући направи круте конструкције, у облику купе, чија је платнена купола била облепљена хартијом. Са чврстог руба спуштало се 36 конопца привезаних за кошару од прућа, у којој је седео човек. Он је својој направи дао име *парашут*, што је означавало справу против падања. Много година касније, када су такве направе добиле савременије и сигурније облике, на тлу некадашње Краљевине Југославије наши језикознаници створили су српску кованицу – *падобран*.

Први скок

Први падобрански скок у Србији изведен је у Београду 1925. године. Како би пласирала производ на тржиште, француска фабрика падобрана Ors послала је пробног

падобранца да прикаже његове могућности. Према писању легенде југословенског падобранства Стојана Јовића у књизи *Југословенско падобранство (1926–1990)*, француски падобранец Беранже, коме штампа није забележила име, извео је падобрански скок на хиподрому Царева ћуприја, у програму између две коњичке трке. Почетак падобранства на нашим просторима везује се за 1926. годину, када је падобран и службено уведен у употребу у ваздухопловству. Његова првобитна намена била је за спасавање пилота.

Јовић у књизи истиче да је 1. септембра 1926. на аеродрому у Новом Саду извршено испитивање – падобран типа *Blanquiere* бачен је са џаком песка. Наредног дана потпоручник Драгутин Долански обратио се команданту да скочи падобраном, али му није одобрено. Прекршио је наређење. Рачунао је на то да *ако му се падобран не отвори неће моћи да одговара за недисциплину, а у случају успешног скока одобрите се употреба падобрана за време летења*.

После тог првог, успешног скока, потпоручник Долански добио је орден *Белог орла*, а за непослушност је кажњен. Његов подвиг разбио је илузије многих о лошој новотарији и отворио врата новом борбеном средству.

Падобранство се брзо развијало наредних десет година и као спортска дисциплина и као војно средство за спасавање пилота. Драгутин Долански је био и први и једини командант Падобранске школе, која је постојала од 1939. до 1941. године. Почетком рата прикључио се домобранским јединицама НДХ, завршио посебан курс за ваздухопловне извиђаче у Немачкој 1942. године и напредовао до чина пуковника у тадашњој НДХ.

Војни стратеги најјачих војски тог доба увелико су разматрали могућности употребе падобрана за убацивање снага у позадину непријатеља, чиме су створани услови за оснивање десантних јединица. Предњачили су Немачка, Совјетски Савез, али и западне земље попут САД и Велике Британије. Масовни ваздушни десан-

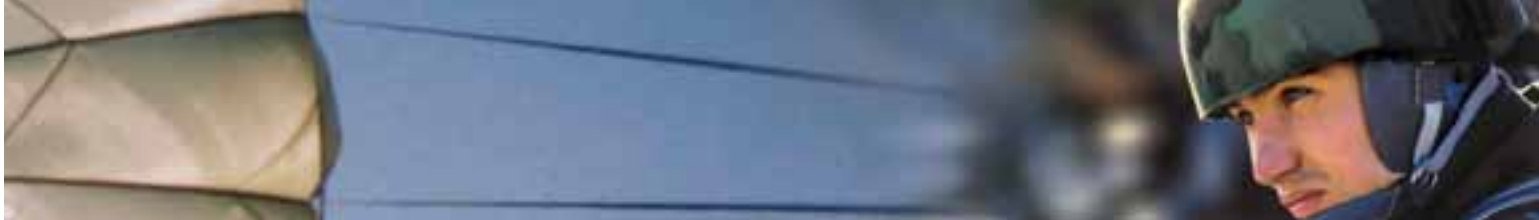
Мајор Милутин
Петковић

ти током Другог светског рата потврдили су и оправдали такве идеје.

Панчевачка
падобранска школа

И војска Краљевине Југославије схватила је могућности ваздушно-десантних јединица, па је *Планом реорганизације Ваздухопловства војске* за период 1937–1941. године било предвиђено формирање падобранских јединица и ваздухопловне пешадије, састава који би изводили тактичке и оперативне ваздушне десанте.

Поменути план Команде ваздухопловства почео је да се реализује 1. октобра 1939. када је отворена Падобранска школа у Панчеву. Била је намењена за обуку кадра будуће падобранске јединице. Те и наредне године изведена су два курса. Један од најстаријих пронађених докумената о падобранској служби јесте *Наредба команданта Ваздухопловства војске*, пов. бр. 97 од 20. јула 1940. године, којом је 25 слушаца школе стекло звање падобра-

нац – један капетан друге класе, два поручника, један потпоручник, петорица наредника, два поднаредника и 14 каплара.

Под редним бројем два, поменутог списка, убележено је име поручника Момчила Вуковића, који ће касније формирати падобранску чету. На заједничкој слици види се да су обуку похађала и завршила и три редова, укупно 28 падобранца, али они наредбом нису стекли звање падобранца.

Може се рећи да су то први официри, подофицири и каплари који су оспособљени за војну службу падобранца на нашим просторима. Они су и претеча падобранске чете, која је формирана наредне године, као прва ваздушнодесантна тактичка јединица.

Према резултатима истраживања Стојана Јовића, а касније и Душана Баца у публикацији *Специјалне јединице југословенске војске у Априлском рату*, стоји да је Падобранска школа из Панчева премештена у Нови Сад, где је остала до окупације земље. Није позната судбина школе током априлског рата 1941. године.

О нашој падобранској традицији говори и податак да је непосредно пред избијање рата у Југославији, у марту 1941. године формирана Падобранска чета на аеродрому у Новом Саду. За командира је постављен капетан друге класе Момчило Вуковић. Реч је о добром официру, који је завршио најпре извиђачку летачку школу 1936. године, а затим се посветио падобранству. Према формацији, чета је требало да броји око 190 припадника, има три јуришна вода и вод пратећих оруђа. Планирано је да чета у рату може бројати више од три стотине падобранца. До почетка рата формиран је и попуњен само један вод. Падобранска чета, заправо, није до краја *заживела*, јер је започео рат. Пресељена је из Новог Сада у Сарајево, где је дочекала капитулацију земље и распоред југословенске војске. Многи падобранци били су заробљени.

Према речима професора Павла Васића, које је записао Стојан Јовић, капета-

на Момчила Вуковића заробили су Италијани. Био је у логору Aversa код Напуља, одакле је, једном приликом, покушао бекство. Тада је рањен и ухваћен. После савезничког ослобађања логора, 1943. године, емигрирао је у Велику Британију, где је пратио краља Петра Другог Карађорђевића. Професор Васић је у логору био заједно са капетаном Вуковићем.

Јуришни батаљон

Истовремено када су формиране наше падобранске јединице и школе, а већи део Европе захватио Други светски рат, сазрела је и свест о потреби постојања посебних јединица за специјалне намене. Тако су 24. априла 1940. формиране посебне јуришне јединице и установљена Четничка команда над њима. Како истиче Душан Баца, формирани четнички батаљони регуларне војске, осим истоветног назива, нису имали везе са удружењем четника Косте Пећанца, нити са четничким формацијама из периода 1941–1945. године. Оне се ослањају на прослављену традицију комитских и четничких јединица из времена пре балканских ратова и између 1912. и 1918. године, што су, заправо, герилске и ране специјалне јединице тог доба. Њих је задесила иста судбина као и остатак југословенске војске. Штаб се такође пресељивао у Сарајево, где се 18. априла предао окупаторима.

Историју јуришних батаљона до сада је проучавао и Далибор Велојић, историчар, докторанд на Катедри за историју Југославије Филозофског факултета у Београду. Он је уједно војни падобранец и бивши старешина 63. падобранске бригаде.

У истраживањима, које још није привео крају, дошао је до податка о постојању *предратних специјалних јединица*, које су у обуци имале и падобранску компоненту. Формиране јуришне (четничке) јединице биле су својеврсни састави специјалне намене. *Јуришни* је чест назив за ране специјалне јединице. На пример, до данас главна италијанска специ-

јална јединица носи назив 9. јуришни пук *Kol Moskin*, а формирана је у исто време када и наши јуришни батаљони, што значи да су они били у току са војним трендовима најзначајнијих војски тог времена.

У свакој армијској области формиран је по један јуришни батаљон. Потчињени су Јуришној команди, чије је седиште било у Новом Саду. Пред крај рата премештена је у Краљево. На територији 5. армијске области, чија је команда била у Нишу, организован је 5. јуришни батаљон, који је имао Штаб, две јуришне чете, са по четири вода, штабни вод, вод за везу и комору.

Штаб батаљона почео је да делује 7. јуна 1940. године. Најпре се налазио у згради Соколског дома у Нишу, до краја октобра, када је, по плану, требало да буду завршене просторије за смештај. Јединица је одржавала везе са Соколским друштвом због регрутовања младих који се баве спортом, у јуришне јединице. Батаљон се у погледу снабдевања ослањао на 16. пешадијски пук (Ниш), а у погледу гарнизонске службе био је потчињен команди места.

Јуришни батаљони били су организовани као специјалне јединице за извиђање, а изводили су диверзије, заседе, препаде, обезбеђење аеродрома, важних објеката и команди. Старешине и војници бирали су из јединица на територији одређене армијске области, у почетку добровољно, а у недостатку добровољаца по потреби службе. Имале су приоритет у попуни, а кандидати су завршавали строги селективни курс.

Обука се састојала из основне војне обуке и специјалне обуке. Специјална обука обухватала је диверзантску, обуку за руковање минско-експлозивним средствима, извиђачку, обуку на води, скијању, верању, затим, обуку у преживљавању у природи, те борењу, руковању хладним оружјем и за обавештајни рад.

Од осталих специјалних јединица тога времена разликовали су се по томе што су организовали и падобранску обуку, односно скакање падобраном, што је представљало један од начина убацивања на непријатељску територију. Било је планирано да се падобранска обука и програм скокова обаве у падобранској школи у Панчеву. Међутим, како су то биле новформиране и недовољно попуњене јединице, падобранску обуку завршило је само неколико старешина.

У обимној архиви Ниша и Војном архиву за сада нису пронађени подаци о којим старешинама се ради и колико их је тачно било. Те старешине су заједно са осталим припадницима Падобранске чете скакали на маневру у околини Београда 9. септембра 1940. пред краљем, државним и војним врхом и извели диверзантску вежбу у непријатељској позадини. ■

Владаца КРСТИЋ

Заробљени батаљон

За време Априлског рата, 5. батаљон требало је да оде за Краљево и тамо оформи центар Јуришне команде. Због хаоса на почетку рата и недостатка возова, остао је у Нишу да обезбеђује Штаб Пете армије. Када су Немци заузели Пирот, батаљон је послат на положаје код Плоча, а приликом повлачења према Краљеву цео је заробљен 14. априла 1941. године.

Командант батаљона био је коњички мајор Милутин Петковић. Није завршио Војну академију, али је био у четничким јединицама за време балканских ратова и

Првог светског рата. Са војводом Лунетом, за време Првог светског рата, са Солунског фронта прешао је тајно у Србију, изводио извиђања и саботаже, па се поново вратио у Грчку. Одликован је бројним одликовањима, између осталог и *Карађорђево*м звездом са *мачевима*. Колики је углед уживао говори то да су му на сахрани били командант Пете армијске области, председник нишке општине и виђеније четничке војводе – Илија Трифуновић Бирчанин и Дуле Димитријевић.

Поглед из треће д

У Србији има 15 параглајдинг клубова – у Вршцу, Кањижи, Београду, Нишу, Краљеву, Ивањици, Пожаревцу и Рашки. У њима је више од триста пилота, док се око 120 активно такмичи. Најбољи начин за младог човека да се укључи у параглајдинг јесте да посети неки од параглајдинг клубова, јер је самоиницијативно летење, без контроле и ангажовања квалификованих инструктора, илегално и опасно.

Пионирски кораци параглајдинга у Србији везују се за падобранца, једриличара и универзалног воздухопловца Зорана Петровића Гугија, који је 1986. године први летео на падинама Гоча.

– Пресрећан сам што је српски параглајдинг, из године у годину, напредовао на међународној сцени. До првенства у Нишкој Бањи, које је летос одржано, освојили смо два пута четврто место на светским првенствима и неколико пута победили на европском купу. Данас смо Милица Бићанин и ја првопласирани на светским параглајдинг листама у дисциплини прецизно слетање на циљ. Млади су све више заинтересовани за параглајдинг, тако да се конкуренција пооштрава.

– Почети су били тешки – каже Петровић – нисам имао параглајдинг, па сам за летење преправио падобран крило. Отишао сам у Словенију и захваљујући упутствима и подршци тамошњих парагљадиста почео да се интензивније бавим тим спортом.

Пионирски кораци

Параглајдинг су промовисали и Драгољуб Влајић, Коста Рачић, Славко Лазаревић, Раде Костић, Бобан Стефановић, Иван Миловановић, Звонко Трифуновић и Милко Улетиловић. У то време био је мало познат, а учио се по систему *грешке и исправке*. Слично је било и у колевкама параглајдинга – у Швајцарској и Француској. Средином деведесетих година организована су прва полагања за пилоте парагљадера и државна првенства.

Од 2004. године Србија се значајније укључила у међународна такмичења, а прекретницу је најавио нишки клуб „Албатрос“, који је организовао етапе светског купа у Сићевачкој клисури.

На првом такмичењу у Србији, 1991. године, имали смо шест такмичара, а тренутно у прецизном слетању имамо најјачу лигу на свету, са 60 парагљадиста, на државним првенствима. И у дисциплини прелет све је више добрих летача – каже Зоран Петровић.

У Србији постоји 15 параглајдинг клубова – у Вршцу, Кањижи, Београду, Нишу, Краљеву, Ивањици, Пожаревцу и Рашки. У клубовима има више од триста пилота, док се око 120 активно такмичи. Најбољи начин за младог човека да се укључи у параглајдинг јесте да посети неки од параглајдинг клубова, јер је самоиницијативно летење, без контроле и ангажовања квалификованих инструктора, илегално и опасно.

имензије

Приликом летова треба најпре консултовати оне који имају довољно искуства. Највеће опасности јесу изненадна промена времена, слаба процена сопствене вештине и неувежбаност за коришћење опреме. Параглајдериисти сматрају да параглајдинг није екстремни спорт. Јер, како они искуснији кажу, и са бициклом се могу правити екстремни маневри, па бициклизам нико не сврстава у ту категорију.

Птице у ваздуху

За оне који тек размишљају да уђу у свет у коме се плови небом потребно је најпре разјаснити поједине термиолошке одреднице. Најпопуларнији вид параглајдинга јесте дисциплина *прелет* – параглајдериисти полећу са стартног места и лете по одређеној маршрути, која је дефинисана географским координатама и тачкама.

И они, попут једриличара и слободних змајара, користе успоне ваздушне струје да остану у ваздуху више сати и прелете више десетина, па чак и стотина километара.

На свету се у тој дисциплини такмичи више од пет хиљада људи, а на такмичењима се вреднују поштовање релације и брзина којом се долази до циља.

У *прецизном слетању* пут летења и време нису битни, али је значајно прецизно слетети на одређено место. На ревијалним приредбама некада се обједине *прелет* и *прецизно слетање*, мада Светска ваздухопловна федерација не признаје такву дисциплину.

Постоји још једна врста параглајдинга, која је и код нас и у свету скромније заступљена, али је врло атрактивна, посебно за младе – *акробатско летење*. Пилоти параглајдера чине сложене акробатске маневре, који се не могу извести ни на једном другом ваздухоплову. Маневри могу бити унапред дефинисани, а понекад пилоти имају право да изведу слободну креацију. Због технички захтевног маневрисања и опасности које та врста параглајдинга носи, најчешће се такмичења организују изнад водених површина. У Србији се мало параглајдериста окушало у акробатском летењу, мада Зоран Петровић тврди да се

акробатски параглајдинг заснива на симулацији инцидента у ваздуху и да наши параглајдериисти испробавају такве ситуације у оквиру курса безбедности.

Опрема за параглајдинг је скупа и углавном је набављају *дилери*. Криво је сте највреднији део опреме, које кошта око хиљаду евра.

– Параглајдинг није јефтин – истиче Милица Бићанин и додаје да често бројни спонзори, клубови и Ваздухопловни савез Србије финансирају одлазак такмичара на спортске манифестације.

Параглајдинг и Војска

пбројне оружане снаге света имају у оквиру специјалних јединица обучене и опремљене људе за коришћење параглајдинга. Параглајдинг представља добро техничко средство за форсирање планина, које се на тај начин могу за неколико минута прелетети, а да се при томе заобиђу гребени и прескоче долине. У француској војсци параглајдериисти користе и ИС наочаре, које им омогућавају летове ноћу и по магли.

Ипак, Милица, Гуги и остали параглајдериисти заборављају све тешкоће када пронађу одговарајуће брдо и ухвате повољан ветар. Тада се препусте слободном лети, а свет проматрају из ваздуха.

– Параглајдинг и слободно змајарство – објашњава Зоран Петровић – најприближнији су лету птице и омогућавају поглед из треће димензије.

Први лет

Прва дама српског параглајдинга јесте Милица Бићанин. Са непуне три године прешла је пут од почетника до освајача златне медаље на Европском првенству.

– Први лет остаће ми заувек урезан у сећање. Најпре сам увежбавала полетање и слетање на малим висинама и гледала искусније пилоте. Када ме је инструктор упитао да ли желим да летим, ноге су ми се тресле од узбуђења. На првом лету нисам ни знала шта се дешава око мене, тек касније сам се опустила и уживала – прича Милица, у чијем клубу има више девојака од мушкараца.

Легенда параглајдинга у Србији најрадије прича о летовима у француским Алпима, у Морвину, где је тај спорт и зачет, и изнад непрегледних зелених падина у Бразилу.

– У Алпима се лети тако да изнад себе можеш да видиш орла. Лепи су и зимски летови на Копаннику и на Старој планини. Ипак, најдража ми је планина Столови, код Краљева. Највећу непријатност доживео сам приликом судара са једним параглајдеристом у ваздуху. Реакција згужваног крила након судара је динамична и непредвидива и после тога користи се резервни падобран – прича Петровић.

Милица Бићанин и Зоран Петровић су водећи параглајдериисти на светској ранг листи у дисциплини *прецизно слетање*.

ПАД БРАНАЦ

Терени у Србији

Околина Ниша има изузетне терене за параглајдинг, који се сврставају међу најбоље у Европи. У Сићевачкој клисури налазе се терени који обезбеђују летове од 50 и 70 километара. Због повољних временских услова могу се користити и шест месеци. Параглајдери, иначе, сарађују са обласним метеоролошким службама, како би успешно одговорили варљивим ћудима природе.

– Добре резултате у *прецизном следању* – тврди Петровић – постижу и такмичари из бивших југословенских република. У *прелету* су швајцарски такмичари неприкосновени, а потом и летачи из Словеније, Аустрије, Немачке и Чешке. У *акробатском летењу* истичу се параглајдери из Швајцарске, Шпаније и Француске.

После прошлогодишњег успеха на Европском првенству у Нишкој Бањи, српске параглајдеристе у 2009. очекују Светско првенство у Хрватској и Светски куп у Чешкој, Словенији и Јапану. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Падобранска традиција

Припадници Војске Србије све више се укључују у параглајдинг. Највише активних летача је у Нишу, јер је у том граду 63. падобрански батаљон, а читав крај има велику падобранску традицију. Заставник Радмила Ђурић члан

је параглајдинг клуба „Албатрос“ из Ниша.

Пре две године у свеукупном пласману жена освојила је треће место. Запажене резултате постиже и заставник Иван Ђорђевић из 63. падобранског батаљона.

ПАДОБРАНСКО ПРВЕНСТВО ВОЈВОДИНЕ

Отворено падобранско првенство Војводине – *Панониа куп 2009* у дисциплини скок на циљ одржано је, од 24. до 26. априла, на спортском аеродрому у Суботици.

Организатори манифестације били су суботички аероклуб *Иван Сарић* и Ваздухопловни савез Србије. Првенство су подржали и Ваздухопловни савез Војводине, Покрајински секретаријат за спорт и омладину и Општински секретаријат за међународну и регионалну сарадњу.

Учествовале су екипе из Хрватске, Босне и Херцеговине, Македоније, Мађарске, падобранска репрезентација Црне Горе и неколико падобранских екипа Србије.

Отварању манифестације присуствовали су конзули Мађарске и Хрватске, секретар за међународну и регионалну сарадњу Суботице Ђула Ладоцки и покрајински секретар за омладину и спорт Модест Дулић.

Првог дана такмичења, после свечаног отварања, изабран је жири и организован жреб стартих бројева екипа. Другога дана изведени су такмичарски скокови. Последњег дана падобранског надметања сумирани су резултати и проглашени победници.

У оквиру такмичења, Ваздухопловни савез Војводине припремио је изложбу фотографија о Ивану Сарићу и презентовао његове радове о ваздухопловству. Такође, на аеродрому је приредио и мини сајам суботичке привреде.

Манифестација на суботичком аеродрому представља почетак обележавања стогодишњице српске авијатике и првог лета Ивана Сарића. Он је пионир српског ваздухопловства, који је 1910. године, пред око 1.000 људи, начинио први лет на нашим просторима авионом који је сам конструисао. Летео је око тркалишта у Суботици, а његова летелица чува се данас у Музеју ваздухопловства у Београду. ■

Милица ПЕТРОВИЋ

ТАКМИЧЕЊЕ У ВАЗДУХОПЛОВНОМ ЈЕДРИЛИЧАРСТВУ

Од 25. априла до 2. маја, Аероклуб *Зрењанин* и Ваздухопловни савез Србије организовали су такмичење у ваздухопловном једриличарству – *Зрењанин куп 2009*.

Током манифестације, једриличари су имали прилику да се одмере у три врсте задатака – трци, брзинском лету и прелету. Такмичари, који су кренули са аеродрома *Ечка*, летели су на висини до 2.500 метара. Било је предвиђено 14 такмичарских маршрута – према Ечкој, Суботици,

Ченеју, Вршцу, Србобрану и Опацама. Дужина маршруте износила је од 200 до 500 километара.

Зрењанин куп 2009 окупио је 10 једриличара, међу којима су били и гости из Словеније и два српска носиоца златних плакета Ваздухопловног савеза Србије – Зоран Френц и Жива Френц. На такмичењу је било 17 једрилица и три шлеперска авиона за вучу једрилица. ■

М. П.

Дисциплине

У тркачкој дисциплини пилот треба да облети окретне тачке. Оне формирају троугао или полигон, чија је укупна дужина страница око 150 километара..

Пилот у брзинској дисциплини треба да постигне највећу брзину прелета, летећи одређено време. Минимално време летења утврђују судије, а одређује се на два до четири сата, у зависности од метеоролошких услова.

Такмичар у даљинској дисциплини треба да прелети највећу раздаљину у току утврђеног времена. Ако лети дуже од утврђеног максималног времена, сматра се да је слетео на месту где му је истекло максимално дозвољено време.

Пређена рута доказује се *флајт рикордером*, који је у основи GPS – памти времена, географске координате и висине на којима се налази једрилица сваких 10 или 15 секунди.

Монографија 63. падобранске бригаде

Књига посвећена стварању и развоју чувене 63. падобранске бригаде изузетна је по много чему: садржају, илустрацијама и привлачном изгледу. Војници са две заклетве, како зову припаднике те елитне јединице, вечни су пример војничке части, пожртвовања и врхунске обучености, а надасве осећања оданости отаджбини и униформи коју поносно носе. Црвена беретка с падобранским знаком њихово је прво очљиво обележје.

Текст је посвећен бригади, људима који су је стварали, бранили њен углед, ратовали за слободу свог народа, часно гинули и одлазили у легенду.

О њима можете читати, њих можете видети на бројним фотографијама које богато илуструју књигу вишегодишњег новинара листа „Војска“, потом официра 63. падобранске бригаде Владике Крстића.

Књига је обима 184 стране, формата 22x25 цм, тврдог повеза, с пуним колором и квалитетним папиром.

НАРУЧБЕНИЦА

НЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд

Тел. 011/3241-009, телефакс 011/3241-363

Жиро-рачун : 840 - 49849 - 58

Овим наручујем _____ примерака књиге о 63. падобранској бригади „**ВОЈНИЦИ СА ДВЕ ЗАКЛЕТВЕ**“ са попустом 50 % - по сајамској цени од 756,00 динара.

Књиге се плаћају унапред. Уз износ за књиге обавезна је доплата од 130,00 динара за поштарину.

Наручбеницу и доказ о уплати послати на наведену адресу НЦ „Одбрана“.

Купац _____

(име, очево име и презиме)

Улица и број _____

Телефон _____

Место и број поште _____

Датум _____

Потпис наручиоца _____

